

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

“GERO” euskal liburuak

Bide zabal eta irekitik

Iritzi eta idazkera desberdineko euskaldunak gogoan edukiz

Lehen «ETOR» zena, orain «GERO» bihurturik dugu. Bera da azken bi urteotan euskal esku-liburuak goimailaraino igo dituen argitaldaria. Inoiz ez zuen euskal irakurleak ezagutu horrelako zuhurtasunez eginiko liburu sailik. Hilero hilero, esanari eutsiz, liburu bat eskeini digu.

Hartu dugu harpidedunok PIO BAROJA deituriko liburuan agintzen zitzaigun Gurutz Ansolaren USA-REN AGINTARITZA ETA DOLARRAREN AHULEZIA. Garaian garaia dagokion obra, hauxe. Benetako gertakizuna. Heldu ote da euskaldunontzat kultura bideetan garaiz ibiltzeko ordua? Horrelako ametsetan jarri gaitu liburuaren gaurkotasunak.

GEROK duen garrantzia ikusiaz, taldeari hurbildu gatzazkio galdezka.

—GERO, talde bat zeratela jakin dugu, harpidedunok jaso dugun eskutitzaren bidez. Hala al da?

—Bai, talde bat gara. Talde zabal bat. Sortu ere, talde baten inguruan sortu zen orain bi urte eta erdi, ETOR izenez. Talde sortzaile hartako batzuek atzerrira joan beharra izan dute estudiantzera eta hemen gelditutakoek —Aranalde, Artamendi, Larrañaga, Lizundia— beste lagun batzuk ekarri dituzte taldea osatuagoa gerta dedin: M. K. Garmendia, Xabier Lete, Anjel Lertxundi, Mikel Ugalde, Gorka Knörr.

—Horiek zerate, beraz.

—Horiek eta gehiago; esan beharra baita idazle asko eta jende asko dagoela GEROn inguruan. Egia da gero eta harrera hobea egin izan zaiola gure argitaldaria. Idazleen artean hor daude Mitxelena, Larresoro, Juan Mari Lekuona, Mikel Lasas, Martin Ugalde, Patxi Altuna eta liburu-zerrendan ikus daitekeen beste asko. Indarturik eta haunditurik aurkitzen da argitaldaria gaurregun.

—Zer asmo eta helbururekin sortu zen eta jarraitzen du GEROK?

—Euskaldungoa du, noski, xede eta helburu. Gaurko gure Herriari erantzun nahi zaio. Gaur dituen arazoak zuzentzeko argia eskaini nahi zaio. Guk ez diogu zuzenki jakitun jendeari erantzun nahi, herri xehe kezkatuari baizik. Horregatik, ez dugu itxiak izan nahi. Zabal jokatu nahi genuke.

Beraz, iritzi eta idazkera desberdinetako idazleak onartzen ditugu. Itsumenez eta itxikeriaz zapuztutako herri hontan ukendu goxo piska bat ezarri nahi genuke. Mamia eta gaia ona izan dadila eskatzen dugu batipat. Guk, idazkerari baino garrantzi gehiago ematen diogu esaten denari.

—Beraz zuei «euskera batuak» gutxi axola?

—Ez horixe. Guretzat oso premiazkoa da euskera batutzea. Gure helburuen barru-barruan dago egiteko hori. Eta, jakina, hortan Euskaltzaindia da guretzat maixu eta gidari. Batu behar honek sortzen duen gogortasunarentzat bigungarri gertatuko den argitaldaria zabal eta irekia sortzea pentsatu genuen. Eta hortan gaude eta jarraitzen dugu.

—Zer egitarau edo liburu-zerrenda daukazue aurtengorako?

—Igazko zerrendaren azken liburuan datorrena bera dakar aurtengo aurrenekoak ere. PIO BAROJA liburuak dakarrena bera dakar USA-REN AGINTARITZA ETA DOLARRAREN AHULEZIA liburuak ere. Ez dugu bat bera ere aldatu. Urrengo, Martin

NON ZER

- ANTIGUA AMETS
Larresoro ... 3 garrenean
- BERRIRO ERE ESKUIA IRABAZLE
Elustondo ... 5 garrenean
- EGUN-IZENAK EUSKERAZ
Kapanaga ... 6 garrenean
- KARIBARI, EUSKAL ANTZERKI
TALDE BERRIA
Zubizarreta ... 7 garrenean
- ARRANTZA ETA ARRANTZALEAK
Atxukale ... 10 garrenean
- ELIZA, SALBAZIO BIDE
Arregi ... 11 garrenean

Ugalderen ITSASOA UR-BAZTER LUZEA DA jasoko duzue harpidedunok. Ondoren, Juan Mari Lekuonaren MUGA BEROAK. Handik aurrera, berriz, zerrendako liburu bakoitza bere garaian.

—Zuek baduzue KIMU izeneko beste sorta ere, gaztetxoentzat. Aurrera al doa?

—Bai noski. Jende mordoak dabila hor ere lanean. Denbora eta dirua behar da denera iristeko. Baina aurrera goaz lan hortan. Hauek dira eskuartean dauzkan liburuak: Lurdes Iriondoren MARTIN AROTZA ETA JAUN DEABRUA eta SENDAGILE MALTZURRA, antzerki bi; Iñaki Azkunek moldatuko AMAIA; Jexux Mari Arrietak eginiko ANTZO GARTZEIZ eta beste.

—Ugaltzen ari al dira harpidedunak?

—Bai. Etengabe datoz berriak. Zaharrek, berriz, oso leial jarraitzen dute. Noizbehinka norbaitek atzera egiten du edo betarik ez duelako edo diru gutxi-ekin dabilako; baina gehienek zintzo irauten dute.

—Baina GERO ez al da «Mensajero»-ren eta jesuiten mende dagoen liburu-sorta?

—Mensajerok ez du oraindik GEROn askatasunik arriskuan jarri. Lehen ere guk eramandako liburuak bakarrik atera izan ditu. Bi bahituak izan arren ez du bat bera ere atzera bota. Legearen babesa eta diruaren laguntza besterik ez dizkigu eman Mensajerok. Zer liburu eta nolako liburuak argitaratu, gure esku utzi izan du. Horregatik jarraitzen dugu beronekin orain arteko jokabide on hortaz fidaturik.

—Norbaiten bidez egin beharko dituzue, bada, lanak?

—Beti bezala, Julen Lizundiak dihardu hortan bereziki. Pozik gaude orain arte egin duen lanaz. Berau dugu, beste lanik gabe, GEROn onetan bereziki ari dena.

—Zer egitekorik du taldeak?

—Idazleei lan egin arazi. Idazle berriak sor. Harpidedunak bila. Idazleen arteko harremanak ugaltzen diren lanak ikus eta atzer; balio dutenak bakarrik argitarazi. Idazlanak eskura. Aldez aurretik hurrengo urterako agitaraua egin eta abar.

—Etorkizun ona ikusten al diozue GEROr?

—Zalantzarik gabe. Jende mordo haundia dabila honen inguruan. Harpidedun saila ere haundia da. Gehituz joango dela uste dugu gainera.

—Zertaraino iritxi behar luke zuen ustez GEROK?

—Kultura bideetan, euskaldungo zuhur batean lana egin nahi genuke.

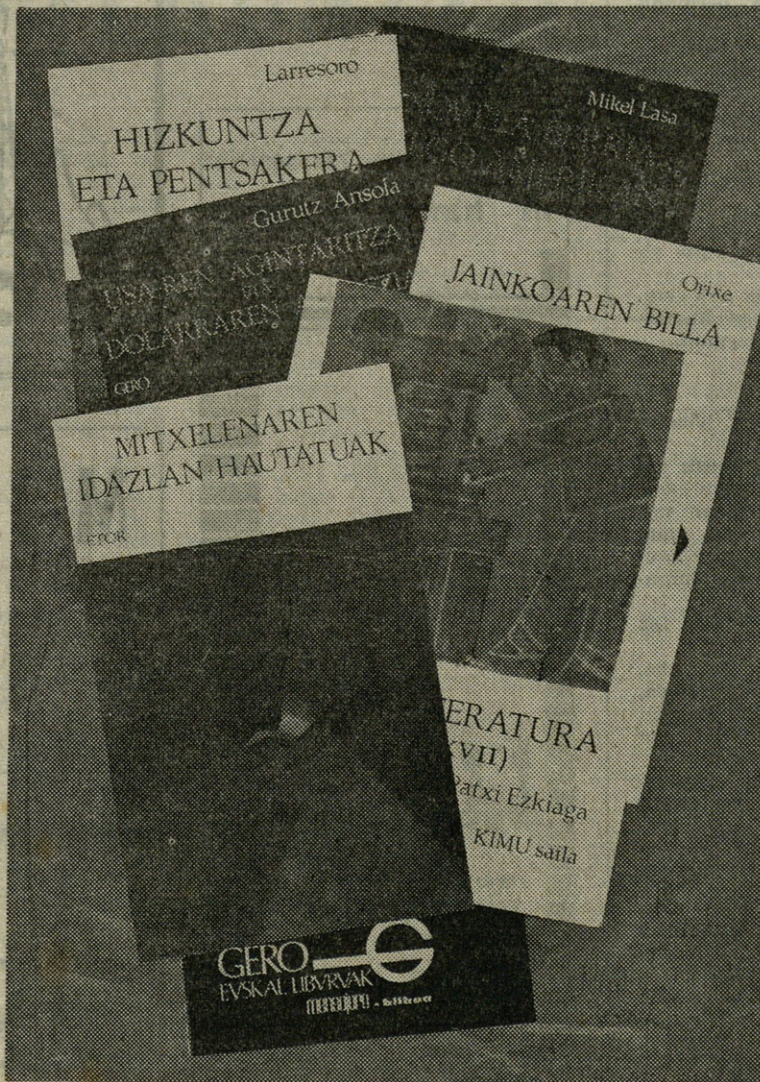
—Ezer pentsaturik datorren urterako?

—Bai. Liburu zerrenda ia osaturik dugu. Orain ikusi eta aztertu egin behar dira, egokienak aukera ditzagun.

—oOo—

Aurrera bada. Behar beharrezkoak ditu gure Herriak horrelako talde serio eta langileak. Zorionak eta jarrai hortan.

ERRIALDE

Nere Bordatxotik

Alperrik miatuko dituzu itze-
gi edo "dikzionario" danak.
Igandean begien aurrean iku-
si genduen adierazteko eztago
itzik.

Azken ogeitamar urte aurretan
amaika gizon trebe ta neurketa
eder ikusi degu. Igande-
koa zer zan adierazteko ez ge-
ra kapaz.

Ura ezta itzez eta letraz adie-
razi ditekena.

Norberak ikusi bear derrigor,
zer zan jakiteko.

Galde zaizu Azkoiti'n izan zan
edozeini aruntz joandako da-
murik daukan. Entzun zazu on-
do ematen dizun erantzuna.

—oOo—

Neurritz kanpoko bi gizon iku-
si genituen lanean.

Batek bear zuen galtzaille, ta
"Aretxa" izan zan, baiña ez be-
reak eta bi egin etzituelako.

Irabaztunari añaixe txalo jo
zion jendeak, eta ondo mere-
ziak zituen. Arrijasotzaille apar-
ta, ta gizon osoa, ankeko az-
kazaletatik buruko illetaraino.

Galdua zegola jakin, eta egin
egin bear zan ark egin zuena!
Iru tandak bukatu, ta irure-
tan jasoaldi berdiñak eman.

Zazpi jasoaldi, lenengo tan-
dan.

Zazpi jasoaldi, bigarren tan-
dan.

Zazpi jasoaldi, irugarren tan-
dan.

Guzira: ogeitabat jasoaldi.

—oOo—

Zeiñek pentsa bear zuen ala-
korik?

Zeiñek pentsa bear zuen, ba-
tez ere, ogeitabat minutuan
ogeitabat jasoaldi eman, amabi
arruko arri zilindroari, ta ala-
re galtzaille bear zuenik?

Bai, "Aretxa"; jokoa galdu
egin zenduen, baiña zure izena
egundo baiño gorago gelditu da.
"Endañeta" alde batera utzi-
rik, nor da zuek egin zenduen
lana egiteko gai?

Or gelditzen da ori urrezko
letraz apuntaturik.

—oOo—

Gizaldi zear istorirako geldi-
tuko dan gizona ba-degu: "En-
dañeta".

Orren entzutea izango da
emendik berreun eta irureun
urtera ere.

Lantegiari uzten dionean, de-
porteari agur egiten dionean
(urte gutxiakoa baita gizonaren
sasoi beteak), "Endañeta" oroi-
gailu edo "monumentu" bat zu-
titu bearko dio Euskalerrriak,
bere denboran egindako lan
arraigariak bertan agertuko di-
ralarik.

Altzo'ko Aundia, esate bate-
rako, bizi da jendearen oroime-
nean.

Endartsu paregabe au ere bizi
dedilla era berean.

Arrotza balitz, urrutikoa ba-
litz, ruso edo amerikanoa ba-
litz, adibidez, ez genduke asma-
tuko nolatan goraldtu.

Bertakoa da, etxekoa degu,
ta askotxok ezte aintzat ar-
tuko.

Erdel esaerak diota: "Nadie
es profeta en su pueblo".

—oOo—

Ogeitabost jasoaldi eman ziz-
kion alajaiña, ogeitabat minu-
tuan, amabi arruko arri kubi-
koari!

Metro bat zabal ba-ziran gu-
re aoak arrimenaren arrimenez.

Orrelakorik ikusi bear gen-
duenik!...

Azken tandan, irugarrenean,
jasoaldi bat txartzat eman zi-
tzaion.

Jaso zuen arria, baiña bizka-
rrean errenditu ez. Igesi egin
zion albora, arritzekoa eztaez.

Lanik txarreana, esku bakarra-
rekin, alako arri puska bizka-
rrean berdintzea ta errenditzea
baita.

—oOo—

Ez giñan ausartzen (atrebi-
tzen) jasoaldiei buruz iritzi bat
ematera. Aurreko argi-izpirik
ezpaigendukan: santa sekula ez-

paita iñor jokatu arri oiekin
eta igandeko kondiziotan.

Anka-sartze bat egiteko bel-
dur giñan.

Itxaropen pixka bat ba-gen-
duen geure aldetik. Au esaten
genduen periodikuko lanetan:

Alegia, lau-edo bost jasoaldi
besterik ez ematekotan etzi-
tuzte'a iru tanda izendatuko.
Naikoa zutela bakarrarekin.

"Enbido" au bota genduen
egun batean, beldurrez bederik:
"Nork daki minutuko jasoaldi
bat emateko kapaz badira ere?"

—oOo—

Iñorekin ezer itzezin gabe bo-
tatuko "enbidoa" zan, "an zia-
k eta ba-ziak".

Gero, zer gertatuko-ta, gal-
tzailleak lan orixe egin juxtu-
juxtu: ogeitabat jasoaldi eman,
ogeitabat minutuan.

Jainkoari eskerrak eman gen-
izkion ura idazteko unean
eman zigun argitasunagatik.

"Endañeta" paregabea, jaki-
ña, ogeitabost jasoalditaraino
iritxi zan, bat txartzat emana-
gatik ere.

—oOo—

"Endañeta'ren" arriak bear
baiño 100 gramo gelago pixatu
zituen.

150 kilo ta 100 gramo.

"Aretxa'ren" arriak: 149 kilo
ta 800 gramo. Bear baiño 200
gramo.

Pixuz goitik edo beetik, libra
baten aldea libre zuten: ala
zegan jarria kontratu pape-
rean. Pixu batetik bestera ere
izaten da orrenbeste diperentzi
sarritan.

"León-Castillo" bota ta galdu
egin zuen "Endañeta'k".

Lenengo jokatzeta tokatu zi-
tzaion. Bere iru tandak galga
ontan izan ziran:

Bederatzi jasoaldi, lenengoan.

Zortzi jasoaldi, bigarreanean.

Zortzi jasoaldi, irugarrenean.

Guztira: ogeitabost jasoaldi.

—oOo—

Irugarren tandan jaso ta jaso
ari zala, batean arriak beera
igesi zion "Endañeta'ri".

Denboraz geratu zuen. Ez ge-
ratu bakarrik, egin zuen indar-
ketarekin bizkarrean berdindu
baizik.

Aiek txaloak! Erori bear zu-
ela zirudien Azkoiti'ko fron-
toiak!

Orduantxe geratu giñan zoro
baten antzera, nun geunden ez
gendekigula.

"Gizon onen indarrak ezteiek
mugarik", zion jende guztiak.

Ez genduen sinistuko esku
bakarrarekin alakorik egin zi-
tekenik.

Baiña alper-alperrik ari gera.
Ikusi gabe eztago esplikatzet-
rik, asieratik esan degunez.

—oOo—

Jende asko; sarrera bikaina
gogotik.

Aldamio aundi bat zutitu zu-
ten, eta danak ikusi zuten ederi-
ki ango leiaketa, xeetasun txi-
kienik galdu gabe. Oso ondo
ta pulamentuz egin ziran gau-
zak Azkoiti'n. Erakunde (orga-
nizazio) txalogarria.

"Endañeta'ren" pixua: 102
kilo.

"Aretxa'ren" pixua: 103 kilo.

Federazioko gizonak: Artola,
Egibar, Santa Kruz eta Zabala.

Dirua, jokoa asi aurretik, eun
amabosti Endañeta'ren alde.

Egun gogoangarria 1973'ga-
rren urteko martxoaren ama-
kagarren eguna.

Euska'errian arririk eta arri-
jasotzaillerik dan arte aztuko
eztana.

Baxarri

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostias

LIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isael
Simon
Amana
Uraul
Urizar
Siglo XX

ECHABE

ETXABEREN
Mueble - Etxea

Fuere'on Enparantza

Urrutizkifiek: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estialgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzal, 19 - Urrut. 413801
Donostia

Ur-neurlariak: TAVIRA
DELAUNET

CONEX-SANBRA: Ur-bide era berria

Txaramillak

iberconta

IBERICA DE CONTADORES Y APARATOS DE PRECISION, S. A.

Bilbon: Henao, 23

Donostian: Aldamar, 14

Iruñen: P. Calatayud, 18

Madrillen: Gral. Sanjurjo, 18

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

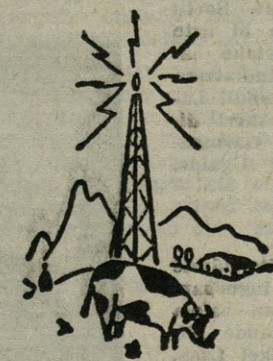
Hernani, 4

DONOSTIA

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATIK SAIOAK

Banen baneko azikay
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torrelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Goteria, 10-Urrut. 417751-Etxekoe: 422700 - DONOSTIA

Ikastolaren inguruan

Ikastolaren inguruan ikusten den zenbait arazoz mintzatu nahi genduke. Ez, noski, legearen aldetik edo geuren arteko eztabalden aldetik edo diruaren aldetik dauden arazoez.

Gauza askotaz jabetzen da ikastolaren inguruan dabilana. Premia asko nabaitzen du. Hoietakoa iru aipatu nahi genituzke gaurkoan.

Ikastolak bere egitekoa obeto bete dezan, besteak beste, mintegi bat behar luke. Hau da, iru urtez behoko aurrak ere bere esku beharko lituzke. Guarderia edo aur-zaindegi bat beharko luke. Honelako zerbait egiten ari dira Tolosan, jakin dugunez. Donostian ere bada asmorik.

Behar beharrezkoak ditu ikastolak erri aunditan euskal giroko aur-zaindegi edo mintegi hauek. Emen artuko lukete etxean eta kalean erdal giroan bizi diren aurrak euskal-txertoa. Bestela, ikastolako euskal giro guztia birrintzen dute txertaka hauek.

Izan ere etxe askotan ez dira euskeraz mintzatzeko gauza. Debekatua izan bait zitzaion gaurko guraso askori euskal-etziera. Etxean euskal giroa duten aurrak ere erdalunen umez inguraturik daude. Honelako mintegi batean euskeraz ikasiko lukete inketan aurrek.

Bestalde gaurko gizartean honelako zerbait beharrezkoa gertatzen da lanera doazen amentzat. Besterik ezean, erderazkoetara eramango lituzkete euskal gurasok ere, beren aurrak.

Garrantzi aundikoa litzake ikastolarentzat aurrak jaio ordurako euskal giroan aztea.

Baina aurretik egin ez den lana gero egin behar izaten da. Euskeraz doi-doi besterik moldatzen ez den aur asko daukagu ikastolatan. Hau, batez ere, sei urtetik gorako aurrentzat da oso kaltegarri. Oso kezkatuak sumatzen ditugu hontaz zenbait mai-xu eta andereño. Ezin diote ikastolan euskal giroari eutsi. Ezin dute irakaskintzan behar bezala aurreratu.

Horregatik da ain beharrezko larunbat-igandetarako eta uda aldirako aur hoiertzat zerbait moldatzea. Bestela, erderaren erasoan itoko dira. Hontan ere badabila zenbait, ikastolako aurrentzat, erri txikietan, zerbait bilatu eta moldatu nahirik. Beharrezko dituen izadia eta euskal giroa aurkituko lituzke kaleko aurrak. Hortaz gainera oso premiazkoa luke zenbait aurrek uda aldi bat baserriren batean igarotzea.

Bestela euskeraz oso moteldurik, atzendurik eta nagiturik datoz ikastolako aurrak ikastaro bakoitzaren asieran.

Eta azkenik, ikastolako aur "atzeratuen" arazoa aipatu nahi genduke. Badira Gipuzkoan aur "atzeratuentzat" ikastetxeak. Donostian, Apeititan, Legazpian. Bada euskal kezka ere, baina ez agian ikastolako aurrei dagokien araberakoa.

Gainera ez dira ain "zeharo atzeratuak", onenean, ikastolako zenbait aur. Ez dituzte Patronato San Miguel bezalakoetan ar-tzen. Hoiel ere erantzun beharko litzaiekete, bailaraka bederen.

Dena den, ikastola inguruan bildu ditugun kezkak ditugu. Eran-tzun egoki baten zai dauden arazoak ditugu.

ANTIGUA AMETS

Egunargia argiago bide da gaur eguerdian. Bazterrak baretu dira. Eta euri-jasen ondoren, oraindik lu-rra blai eginda dagoelarik, hortent-si-adarretan erreparatu ditut nini-ka hezeak sortzen ari; eta, han-hemenka, mendi-mazeletan eta bi-de-ertzetan, kilinkondoen lore ho-riak. Zantzuok ez dute sekula hu-tsegiten: Udaberria heldu! Hurbil dugu udaberri miresgarria:

Bedatslan dirade
zühaiñak loratzen...

Aurten, ordea, kanpotik-edo da-torkit bedats-aire fina, itsas-haizea kanpotik etorri ohi zaigun bezala-tsu. Udaberria odolean nabariturik ere, etsipen eta kezka gehiegitan nahasirik sumatu uste dut. Landa-reen altsuma xamur guriok bestela begiratzen ninduten aspaldian; ho-ri uste dut gaur bederen. Esperan-tza zen lehen udaberria, barne-ti-raina; urteotan barrena, berriz, his-tu egin da nigan, loratu gabe zi-meldu, barne-tiraina kanpoko haize bala epel bilakatu; eta gaur kan-potikako apaingarri aparta gisa da-torkit.

Egiatzko udaberriak antzinako ur-teetan bilatu uste dut orrela. Uda-berria lehen izan baitzen, lehenago, askoz ere lehenago, gaztaroa baino ere lehenago, oso urrungo ur-te urrun haieran... Picassok xuxen esana duen bezala, urteetan barrena oso nekez irauten baitu gudan haurtzaroan izan ginen poeta harri-garri harek. Liluraren sakona haur-tzaroan! Gero, ondikotz, ezari-eza-rian kamustua eta iraungia.

Gero eta maizago gertatzen da bizian atzera-behar hori; eta zeren seinale den badakit. Zororrek ere bai irakurle horrek.

Ninika berriok, horretara, Txoko-latene hartara eraman naute gaur; eta masusten garratza senditu dut

ahoa, eta orban moreak esku ahu-rrean erreparatu. «Haiek bai uda-berriak!», esango nuke bihotzez; gure aurrekoek esan izan duten be-zala, eta gure ondokoek ere, gaur zernahi pentsatuagatik ere, esango duten bezala...

Txokolatene-ko aska hura gogo-ratzen zait, horrela, ezin-bestean bezala; eta hain gogoz urrupatzen genuen gaineko iturria. Eta Altuna-ren etxea bururatzen zait, bihurtu-nean; eta aurrez-aurre Marbil-Berri-ko zuhaztia; eta aldapa itzaltsuan gora arratsetan, isil-isilik eta elka-rririk gerritik heldurik, haren ondokik izkutatzen ziren maitale-bikoteak (geure hartzaro-begiez ikusirik, se-kula ere iritsiko ez ziren adin eta mentura harrigarriak).

Konporta-Berriko bidea datorkit burura (nahiz konportaren azken burdinak dextente erditurik izan!); eta Lizarriturri-ko usain sarkorra senditzen bide dut berriro, orain-dik ere, gudu-garaian bezala, koipe eta koko urrinez oratua; eta Kon-porta erreka-ko kiratsaz eta arratol-nez berriro nardatzen bide naiz...

Miramar-Jauregi ondoko murrua sumatzen dut neure barruan, itxu-raz aldapan beheko ezkerretatik azkenik gabea. Eta frontoina. Eta Txillardegi hitza irakurtzen bide dut berriz Matia-kaleko harresi-atari hartan...

Ezen Antigua ezagutu baitut nik udaberria, kiratsez eta kresalez ba-tera osatua, langile-soineko urdinez eta baserri-kutsuz ere mamlitua; eta geroztik udaberriak ezagutu ez dudala iruditzen baitzait.

Antigua narama horregatik oroi-menak; eta lehenengo ahuntzosto-en urrin ederrak betirako suntsi-tua omen den euskal Antigua he-rriksa hartara narama bereziki.

Danieltxo ikazkin gizarajoa ikus-ten ari bide naiz, beti zarpail jan-tzita, eta askotan gure irainen bi-tima. Eta Igarako bideko indiano harrigarri hura ikusten dut berriro, bizikletatik hamaika aldiz bezalaxe, beti ere bide ondoan aulki batetan eserita, norarik gabe beti so... Eta Errota-Berri hartako sagardotegi ilu-na birrikusten ari naiz hortent-si-ninikez bestaldera, baserritarrez askotan beteak; eta etxe ondoko uxola; eta Errota-Berriko Kandido mutiko jator hura, gurekin erdaraz fitsik ere ezin mintzatua!

Antiguako euskalduntasun harri-garri hura ez dut geroztik ia inon kasaitu. Lurdes-Txiki ondoan gerta-tu zait niri egundokoak euskara hu-tsez entzutea (beharbada Rekondo-ren izebaren batek botaiak!); eta Arratzainen oinean, Igaroko bide-muturrean beraz, Lesakako adiski-de batek makilaldi gogor batetatik salbatu izana, errabian zegoen ba-serritar harek ez baitzekien txintik erdaraz... Mila oroitzapenetan, eta parrokiaren ondoko eskolan bertan, ziplo isurtzen zen euskara hutsa Antiguako hauzoan! Hazparne, Ur-keta eta Donapaleu berak Erdal-Herri huts zaizkit, udaberria eza-gutu nuen garaiko Antigua jator haren ondoan. Hantxe hozitu zen ene euskaltzetasuna. Aldakuntza gero-ko hogel-ta-hamar urtek ekarri dute.

Eta oroitzapenen hildotik abiatuz gero, Igeldoko funikularren alde-ra narama ni baino sakonago di-rudien zerbait. Tranbia zuriak su-matzen bide ditut oraindik, palmon-do luze bakar haren ondokik ki-rrinka eta jiraka ari; eta etxe luze haren barruan txanpon batez peli-kula labur bat eskaintzen zuen tresna hura dakusat, aspertu ere arte lagun guztiok begiratu eta bir-begiratu. Gauza bera nesake musika-zilindroa zerabiltzien traman-kulu hartaz, egunero entzuna.

Udaberriaren etorrerak, ordea, harago ere narama, gorago, Igeldo ez baina Txubillo deritzan tontorre-ra. Huraxe izan baita, uste dut, udaberriari dagokion gertalekua. Zubitxoan azpitik isuriz, hementxe dut, aurre-aurrean, «Rio Misterio-

so» hartako krokodilo argitsua; eta kaioteko tximu zalapartariak, «Bartolo» itsusia buru; eta 1936ko guduan mendian harrapatutako «Ur-sula» hartzamea, urtetan barrena preso zahartua eta hila omen; eta karrusel bildurgarria, anitz garrasi-ren eragile; eta astotxo haiek, hau-rrer eramale otzan... Eta aidean etengabe nahasirik, funikular-maki-neriaren zurrumurua, beti ari eta ari... Guztiz oroitzapen ximpleak horiek oro, zeharo enetzako ahaz-tu-ezinak, arras ere ene bizi-udabe-rriri atxikiak...

Gauza bat nuen, eta dut, Igeldon maiteenik: udaberriaren bakarti zeu-den atzekaldeko pinadia eta pinuen arteko bidetxiarrak, behin eta be-rriz bisitatuak. Hantxe entzun ditut nik isiltasun oso hartan Lizardi-ren «bizion oiñok»; eta hantxe ere, ha-lako batez, Débussy-ren «La Mer» bikaina... Bakardade momento haie-txek izan dira agian neure bizian ezagutuko ditudan osoenak.

Aspaldiko kontuak! Badakit. Ene hankek, ordea, ez dute ha-mabi urte honetan Txubillo maita-tua zapaldu. Urte gehiegi: nik bai-no hobeki inork ez daki. Eta au-tengo lehenengo ninikek, altsumek eta musikilek, aurtengo udaberriko lehen aitzindariak, atzera narama-te, Leku-Eder-era, Txubillora, Igel-dora; neure udaberri urruneraino naramate hain zuzen; Naturalezaren udaberriak ene biziera-udaberri-ari dei egingo bailiokean...

Txubillo bakartiko udaberri hura enea baitzen. Oraingoa, berriz, zu-haitzena zait, xori-ena, itsasoarena... Besteena ere bai, Udaberria gaz-taroari baitatxeko osoki; irribarre oparoa izkutuko neska maitemindu-ari datxekon bezala.

Gaur, horrela, hortentzi-ninika ho-riek ikusi ondoren, Txubilloko itsas-alde isilera narama neure barruak, bideska itzaltsu haierara, pinu-usai-na darien eskualde adoratu haiera-ra; eta, etxera beharrik eraginik, badantzut berriro, funikular-orroa urrunean gailen, egun hartan ilu-raturik entzun nuen Débussy-ren poema huraxe. Gaur badakit or-duan nigan piztu zen esperantza-uhin harroa udaberri-uhin bortitza zenez, ez dela nigan inoliz mamlit-u. Baina besteren-zako izanik ere, inoiz obratuko ez diren ametsen iturri izanik ere, ederra da udabe-rria; gizonak ezagu eta dasta de-zakean olerkirik ederrena baita.

Horregatik gaur, inoliz Txubillo-ko itsasaldera bihurtzeko «esperan-tza desesperatu» honek, orduan hainbatez, orduan baino ere ha-reago agian, bizi-erazten nau; eta lilura zorotan kulunkatzen.

LARRESORO

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasune-tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes-te errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1 IRUIREA
D. L.: NA. 80-1963

GALLEGO HIZKUNTZA

Eskola umeen hizkuntza arazoak jende asko eta asko kezkatzen du mundu honetan. Begira nola min-tzo dan «Cuadernos para el Diálo-go» aldizkariaren irakurle bat. Be-re hitzak jaso ditugu guretzat ere garrantzizkoak direla pentsatuz.

—OO—

Pozik irakurri dut EDEK langile arazoei eta Galiziako hazkunderi buruz argitaratu duen lana. Baina ez diteke egiazko aurrerapenik egin, ez sozial eta ez ekonomia aldetik, kultura alorrean ere egi-ten ez bada. Horregatik pozik iku-siko genduke azken mendeotan gure hizkuntzak eta kulturak jasan duten atzerapenaren berri emango lukeen beste lan bat ere. Gezurra badirudi ere gaurko mintzabideek asko laguntzen diote gainbehera-kada eta galtze honi.

Gure hizkuntzak, Galiziako hiz-kuntzak, ez duela balio adierazi zaigu, garbi eta aurrez-aurre ez ba-da ere, izkutuka eta zeharka an-tzean: gure hizkuntza langileen hiz-kuntza dela esan zaigu (langile mai-lakoa izatea pekatu balitz bezala); ez dela aurrerapenarentzat eta kul-turarentzat tresna egokia; ez dela hizkuntza, hizkelgi xixtrin bat bai-zik; hiru milioik bakarrik hitzegi-ten dugula, askoz ere gehiago min-tzatzen direla gure artean ere gaz-telaniaz, eta honelako beste gauza asko esan zaigu. 50garren urtea zen noski, oso oker ez banago, gu-re hizkuntza kakeztuarazi nahiz li-buruxkak idatzi ziren urtea. Zorio-nez ez naiz oroitzen beroietan esa-ten zenaz.

España ere barruan daukan U.N.E.S.C.O.k «El empleo de las len-guas vernáculas en la enseñanza» izeneko liburua argitaratu zuen 1953garrenean. Honela dio:

«Uka eziñezko da, jatorrizko hiz-kuntza dela umea eskolatzeko bi-derik onena». Eta haxe erantsiz argitzen du: «Nola-hala dakian arrotz-hizkuntzan baino askoz ere hobeto eta azkarrago jasotzen du pedagogia aldetik jatorrizko hizkun-tzan».

U.N.E.S.C.O.-ren beste batzar ba-tean ondorio hauetara iritxi zen: a) «Etxeko hizkuntza da, ume-arentzat, gauzak esateko bide ja-torra. Gauzak adierazteko bidea erabat lantzea da bakoitzaren pre-mietako bat».

b) «Etxeko edo jatorrizko hiz-kuntzan hasi behar da edozein ume eskolatzan». (Ez da entzuten Ga-liziako eskoletan gure hizkuntzarik non eta, non edo non, hontaz gri-naturikako maixurik ez dagoen).

d) «Zein batek zein bestek, hiz-kuntzek ez dute bere baitan tra-barik gaurko kulturaren bide iza-teko». (Ez dago, beraz, bat bestea baino hobea dela esateko arrazoi-rik).

Gallegoa eta portugesa hizkuntza bat eta bera dela esan beharra dago gainera. Bakarra zen XIIIga-rren menderaino. Geroztik ez dira bi hizkuntza, hizkelgi bi baizik. Hi-ru milioik baino gehiagok, elkarri esaten dioguna, jaso dezakegu, beraz.

Eskoletan ez da irakasten ez ga-llegoa eta ez gallegoz. Hori gutxi balitz bezala ez dugu ez egune-rokorik eta ez orri xixtrin bat be-ra ere gallegoz.

(Inglesez bat eta alemanez bes-tea argitaratzen dira, oker ez ba-nago, Mallorkan). Ja erabat gallegoz mintzatzen den irati bat bera ere ez dugu. Tebistan, berriz, ezta orduerditxo bat astero bede-

nik ere. Mintzabide hauek denek, gaztelaniaz direnez gero, galbidean jartzen dute gallegoa. Horregatik aitortu dut aurreraxeago, kinka la-rrian ezarria dagoela gure hizkun-tza.

Ez dakit zergatik sortua den za-palkuntza edo bereizkuntza hau. Umeak bi hizkuntzak, bai gallegoa eta bai gaztelania, ezin ikasi ahal izango dituelako edo. Baina hori ez da honela gertatzen, ordea. Umeak irakasten zaion guztia ikas-ten du. Gallegoa, gaztelania eta inglesa ikas ditzake batera irakas-ten bazez. Hizkuntzaren eta kul-turaren batasuna edo berdintasuna beharrezkoak direla uste dezake norbaitek aberriaren batasunerako. Hori norbaitek uste lezakeela pen-tsatzeko hutsak ere hotzikara ema-ten dit, batasun arloa bait litza-ke benetan gurea. Ez, ez doa ba-tasunaren aurka kulturaren eta hiz-kuntzaren desberdintasuna. Hor da-go, adibidez, Suiza.

Gizonaren eskubide guztiak onar-tu behar dira: Juan XXIII-nak ida-tzia da honako hau: «Herri txiki-ken aurrerapenari, beraien kulturari, hizkuntzari eta abarri lagunduz, agintariek begiratzea zuzenaren es-kakizuna da».

«Oficina Internacional de Educa-ción»-ek idatzia da beste hau: «Shock sicológico» haundia soma-tzen du etxean entzun ez duen hizkuntza batean eskolan egiten zaion haurrak». Ez duela bere hiz-kuntzak ezertxo ere balio uste du eta besteak baino motzagoa den irudipena jartzen zaio. Besterik ga-be beldurti, lotsati eta barrukoi bihurtzen da».

BEGIRUNEZ

Ricardo Xill e Carnicer

ARALAR Hilaren 4ean, "marmioak" lasaitze aldera edo —zenbait baserritar giputzek esan ohi duenez—. Aralarren ginen "Amatiño" eta biok, bai eta ene familia guztia ere. Eguraldi ederrak eraman ginduen Nafarroako lurralde haletara. Ez da paraje eskasa, ez horixe! Bada, bai, eskasagorik. Izan ere, denera ere, zenbat Aralar hainako Euskal Herrian?

Aurrez aurre Andia mendi pila, San Donato harrotxoa eta Ergoyena bailada, Lizarraga zehar Estellarako (Lizarra) bidea. Maldapean Huarte Arakil, ezker aldean Irurtzun eta urrutixeago, erdi lainoz estalirik, Iruñe zaharra, bertan bertanxe bailegon, eta atzekaldean, sordalderuntz, Pirineetako tontorrek zeru urdina urratu nahirik.

Esquin aldean, ordea, Gipuzkoara bidea: Lakunza, Arbizu, Etxarri Aranatz, Bakaikoa, Iturmendi, Urdiain... eta Urbasako hegaltzean Olazagutiako tximiniak ke zuri zuria dariela. Azken finean, berriz, tente asko, Aitzkorri.

● Ez da erraz sinestea, Altxueta babespean dugun San Migel ermitatik (1.235 m.) egun ikus dezakegun Altxueta Irurtzun arteko bailada ikaragarria ez dela betidanik horrela izan. Aitzitik, duela zenbait miloi urte, Andia eta Aralar bat baino ez zirela, eta gaur egun Barrankan zehar doan Arakil erreka kozkorrek horrelako bi mendiztar ikaragarri erdiz erdi banatu dituela zenbait miloi urteren buruan.

Aralar-ko S. Migel ermita

● Baina, Aralarrez jarraituz, benetan ixtorio-mixtorioz aberatsa gure lurralde hura. Artzain eta mendizaleen Aralarrez gainera, historiagile eta etnologiarientzat ere bada toki apartarik; hango triku-harri, harrespila, ohitura, sasi-kondaira eta ipuin zaharrak guztiz interesgarri azaltzen zaizkio azterlariari, bere eliza erromaniko eta guzti.

Aipatu ditugunez gainera, bada egun beste Aralar-zale mota bat, skilaria alegia, elurra ere franko bait da Aralarren zenbait hilabetetan. Hilaren 4ean, behintzat, bazen jenderik. Hango jendetzak —umeak batipat— ez zuen akabirik. Euskaraz ere barra barra, haurrei esker, haurrek bortxatzen bait dituzte gurasook.

● Eta denetarik egon behar zuenez gero, han zegoen ere Euskaltzaindiko idazkaria ere, gure adiskide eta maisu den Juan San Martin hain zuzen, betidanik izan duen mendizaleasuna oraindik ere nabari duelarik, euskal letrik ez bait diote mendiaren eragina deuseztu.

Eta San Martin aipatu dugunez ezin dezakegu azaldu gabe utzi irabazi berri duen saria, edo, hobeto esan, Donostiako Aurrezki Kutxak muntatua duen Gipuzkoako Herri Monografia Sarietan, San Martinek burutu duen Elgetako Monografia saritua atera dela, alegia.

Monografia honek ez dagokio, bestalde, Elgeta herriari bakarrik, Uebera eta Angiozar hauzoei ere baizik. Izan ere, Angiozar hauzoei Elgetakoa izan da oraintsu arte, baina hara non 1928 urtean elgetarrei bururatu zitzaizen Eibarre-rako bidea egitea, hiri honetako komertzio eta industria zela eta. Angiozarrek, ordea, ezetz, bideren bat egitekotan premiazkoago zela Angiozar eta Elgeta artekoa. Elgetak ez zien hauzokoei jaramonik egin eta Eibarrera jo zuten. Angiozarrek, berriz, erabat haserretu, eta zer arraio... hanka egin zuten, Elgetako Udaletxearekin zuten harremanak hautsiz.

● Arratsalde erdian Azpiroz gainean ginen, bertan dagoen ostatuan. Horrela jakin ahal izan genduen —bertako tabernariak halako euskara bitxi batez esana— ostatuaz gainera dantza leku bat ere badela bertan, non larunbat arratsaldetan bataz beste mila inguru gazte bildu ohi da. Askotxo iruditu zitzaigun, eta hala irudi dakioke irakurleari ere, baina antza, egia da, nonbait, aldemenen obratan arri bait dira bi mila lagunentzat dantza leku bat egin asmoz. Auskalo, non eta Azpiroren! Neska-laguntzak ere badu, beraz, bere "eboluzioa". Azpirozko errebutak ez dira, ez, txantxetakoak. Ez horixe!

● Baina ez dira, itxura denez, gure gazte guztiak dantza tokitan "alferrik galtzen". Bestelakorik ere bada, Jainkoari esker. Hain zuzen, Azpirozko errebuta trakets hoi-tako batetan geldiarazi ginduzten. Xabierretik erromes zetozen laupabost neska-mutil ziren, paparretik halako zurezko gurutze handi bat zintzilizka zeramatela. San Migeleko ur bedeinkatua eman genion auto nekutuari, eta bai arrankatu ere, bizkor asko! Izan ere, radiadorean urlik ez denean berdin izaten da —nik uste— San Migelekoa edo Zugarramurdiakoa.

● Eta festa bukatzeko —giputzek esaten dutenez—, Tolosan ginen hegatzadaren letxe —hau berriz bizkaitarrek— ihaute igandez. Tolosako ihauteriak sekula ikusi gabe ginen, eta hara non, ustekabean, gure haurren jostagarri.

Egia esan, irakurle, ez dakit zer esan Tolosako ihauteriaz. Arratsalde erdi ez da, noski, nahiko hartaz jabetzeko, baina... behar bada, ez zitzaidan batere gustatu. Barkatu, agian besterik espero nuen —nik neuk ere ez dakidala zer espero nezakeen— edota espero ez nuena ikusi nuen. Tira, batek daki! Dena den, ihaute deserrotu bat iritzi zitzaidan, hitz batez esateko, ganberrada hutsa. Ez dakit... agian ximplegia naiz, daitekeena... Garmendiaren liburuak ikus

ahal izan genuena baino zerbait gehiago erakutsiko ahal digu!

BI ZAKUR BIZKAITAR

Bilbaoko egunkari batetan hizki handiz irakurtzen ahal dugunez, BI ZAKUR BIZKAITAR irabazle atera omen dira Madrilen eratu den zakur lehiaketa batetan. Badakigu, bai, nabari dela zenbait maila eta giro-tan halako jatorri batez jabetu nahi izatea, jakintsuek nahiz fobalari eta txirrindulariez gertatu ohi dena alegia, hau da, "hemen" jaio eta beste hor nonbait hazi eta hezitakoa "hemengoa" dugula, eta han jaioa eta "hemen" bizi izana ere hemengoa, noski, herriak gizon ospetsuen egarri balira bezala.

Jakina, pertsoez ulergarri dakiguke halako zentzu harro-putz bat, baina animaliez? Guri, behintzat, ez zaigu inolaz bururatu arrazadun zakur bat bizkaitarra edo giputza izan daitekeenik, eta, are gutiago honako honetan bezelaxe, harako zakurrak "setter ingelesak" direnean gainera.

Baina, tira, ez da gehiegi Bilbaon gerta ahal izateko. Oraindik orain, baten batek bi zakur bizkaitar txapeldun hoiek RH "positivo" ala "negativo" diren ere esanen digu.

ALEGIAKO BAT

Itsasoak ez du esperantzarik deritzan nobela bat eskaini berri digu Alegiako Luis Haranburu-Altuna idazle ospetsuak. Ospetsua —diot—, zeren azken bi urte honetan egin dituen "merituak" az bait dizkit inork ukatuko.

Nobela irakurterraza bere lehen hau, hasi eta buka arratsalde erdi batetan aspertzeke irakur ahal izatekoa. Ez da berau guti edozein nobelarentzat. Hala ere, mamiz nahiko pobrea, eta dagoeneko norbaitek esana duenez gogoetaz aberatsegia. Ziri "berdeei" gertatzen zaiena gertatzen zaiola nobela honi ere, hau da, horrelako kolorerik ez balute erabat eskasak liratekeela. Baina, nonbait, literatura hori baino zerbait gehiago da, eta gezurra dirudi halakorik eskaintzeak behin baino gehiagotan literatura zer den eta zer ez den irakasten ahalegindu zaigun batek.

Ahaztu gabe esan beharra dago —egileak honela uste bait du, antza— honako hau Euskaltzaindiak eraturako Sarira presentatu zen nobela bat dela. Bizar gorridunari lak- ket zaizkio, nonbait, honelako aurkezpenak, oraintsuan argitara eman den Euskal Literatura 72 delako bilduman berorren antzerki lan bat ere aurkezpen berdinez azaltzen bait digu: "Obra hau 1971.go Agora sarira presentatua izan zen. Juradoak (Rogue Arambarri, Antonio Arrue, José Antonio Loidi, Juan San Martín, Antonio Zabala) saria 'desierto' deklaratu zuen".

Bagenekien, bai, lehendakik ere, harako sariketan inoren lanik ez zela saritua atera, zenbait arrazoi "extralite- rarioz" ate joka ibili arren. Bagenekien ere, guztien plikak erre egin zirela, zein obra norena zen ez jakin asmoz. Baina horra hor non agertzen zaigun gure gixontxo, haieta- riko bat bera zela guztioi jakinaraziz, eta epai-mahaia nork osatu zuten gogoraziz, bere obra baliosa ez saritzearen errudun balira bezelaxe. Ausardia behar da gero! Dena den, orain mahaioek badakite nor den saritu ez zuten "esper- pentu" haren egilea. Beti da zerbait.

Horrez gainera, Haranburu-Altuna langile finak beste hirugarren liburu bat argitara eman berri du. Gizartearen Eskola deritza, ez dugu oraindik irakurri, baina itxuraz be- hintzat ez du guti baino merezi, ez bait du egileak orain- dik inongo sariketan presentatu!

Dena den, Olimpia zentzu batez diogun guk ere: Ga- rrantzizkoena ez dateke irabazi, parte hartu baizik. Ez ote? Hara non oraingoan ere arrazoi du gure alegiarrak. Noiz ez? Bizirik ez dugunok ken dezakun txapela desmitifika- zioaren mitifikatzailearen aurrean.

KOPERATIBAK

Berriro ere Koperatibak aipatu be- harrean gaude laugarren orrialde- ko atal honetan. Oraingoan, aldiz, lehen lehen mailako iritzi soil batzuk eskainiz baino, lan sakonago batez berri eman nahirik. Izan ere, Arantzazuko "Jakin Sorta" delakoak oraintsuan argitara eman du Koperatibak deritzan ale be- rria.

Sorta hau, dakigunez, elkar-lanean eginiko lanez osatu ohi da, hots, zuzendaritzak hautatu gai zehatz bati buruz hainbat azterlariaren iritziak bilduz. Dagoeneko, praktikak ondortxo erakutsi digu, era honetako planteamendua guztiz interesgarri dela, elkar-lanean eginiko azterketek badutela liburu lodikote soil batek ez dezakeen halako bizitasun bat, bai eta askoz ere irakurterrazago gerta dakioa irakurle soilari ere.

Baina, liburuari atxikiz, diogun hiru atalek osatzen due- la koperatibei buruzko bilduma hau, Koperatiba Munduan, Koperatiba Euskal Herrian eta Koperatiba Nora, alegia.

Koperatiba Munduan deritzan atalean "Sueziako kope- ratiba mugimendua" (U. L.), "Jugoslaviako Autojostioa" (X. Zabala), "Israelgo Elkarteak" (Beñat Laxague) eta "Quebec-eko Koperatibak" (C. Harlouchet) aipatzen dira, munduan barreneko zenbait koperatiba motaren ikuspegi bat eskaini asmoz.

Koperatiba Euskal Herrian delakoan, aldiz, izenburuak berak dienez, gure arteko koperatiben berri eman nahi

izan da: "Koperatibak eta Nafarroako nekazalgora" (Iba- rrekoa), "Eibarko Maquinas de Coser Alfa, S. A." (Imanol Laspiur) eta "Mondragoeko Koperatiba entsegua" (Anjel La- rrainaga).

Hirugarrenez, "Koperatibismoa zertarako"? (Koldo Go- rostiaga) eta "Euskal Koperatibismoa haro berri baten atondoan" (Gurutz Ansola) izeneko bi lanek osatzen dute ideologia, teknika eta ekonomia mailan koperatibagintzak izan ditzakeen helburuak eta erakur ahal dituen ondorioak.

Azkenik, eraskin gisa, Ramuntxo Kanblong-ek idatzitako "Arrasateko Koperatibismoa: Iparraldetik begira" deritzan idazlanaz amalera ematen zaila ia berrehun orrialdetan ba- rrena JAKIN taldeak moldatu digun ihardun txit interes- garria.

Izan ere, bilduma hau ez da, noski, erabateko azterketa bat, ez sozial, ez eta teknika edo ekonomia mailan ere. Nabari da, bestalde, nekazarien koperatibak ez direla guti baino aipatzen (Nafarroako azterketak ez ditu sei orrialde baino). Bizkaiari bada hoi-tako koperatiba bat baino gehia- go, eta oker ez bagaude bilduma honetan parte har deza- ten nahi izan du JAKINEk, baina inork erantzun ez, ordea.

Horrez gainera, Arrasatei buruzkoa, eraz eta molde- motzegia, zenbait estadistika xehetasun eta organigrama soiletan geratu bait zaigu. Arrasateko mugimendua zerbait gehiago merezi duelakoan gaude.

Halaber, Gurutz Ansolaren lanak —irakurgarria izanik, eta, noski, egilearen trebetasuna eta maisutasuna ukatze- ke— pitin bat "demodé" dirudi, aspalditxo burutua balitz bezala.

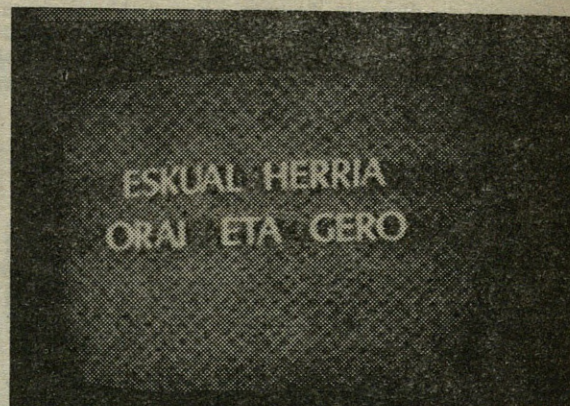
Eta amaitzeko, lanik osotuenetako bat Imanol Laspiu- rrena dugu, agian, eta "koperatiba" ez den lantegi batez hain zuzen, Eibarko Alfa, S. A. delakoak, alegia. Jakina, duela berrogeita hamar urtetako koperatiba zentzua eta gaurkoa ez dira berdinak, baina, hala ere, sortzaileen iz- piritua eta sasoi hartako giroa jakingarri dirateke. Bestal- de, Laspiur ez da lantegi soil batez mintzo, herri oso ba- tez baizik, Eibarko zori-eko sozialismoaz eta bestez. Izan ere, Eibarko langileria mugimendua jakin nahi due- nak ezin ahal izanen du ustegabeko lan hau irakurtzeko utzi.

Azkenik, diogun, liburu honen aurkezpena Eibarren egin asmoz ari dela zenbait gazte. Aipilaren lehen astean edo izanen omen da, Joseba Intxausti, Gurutz Ansola, Ra- muntxo Kanblong, Jabier Erdozia eta Imanol Laspiur jau- nek osatuko duten mahai biribil batez. Programa guztiz polita ondortxo merezi duen liburu batentzat.

DENETARIK

Martxoaren 4ean. R.T.F. delakoak eus- karazko irratsaio bati ekin zion. Ho- nako irratsaio hau goizeko 9.30etan izanen da, eta Hendala- ko "Haize Garbia" deritzan elkartearen ardurapean eratu- ko.

Telebista saioak, berriz, aurrera doazkigu, harrera onez joan ere. Euskal Herriko folkloreaki dagozkio batipat, eus- kara hizkuntza berari baino. Hala ere, zerbait gehiago nahian arreta handiz ari omen dira Ipar Euskal Herrian. Ea noiz T.V.E. ere Europa mailan ikusten dugun.

Tuteran eratu berri da Euskal Pintura Erakusketa. La- purdi, Gipuzkoa, Bizkaia eta Nafarroako hogeita hiru pin- tatzaileen obrak agertu dira, egungo euskal pintura gaz- tearen ikuspegi hedatu bat azaldu gurarik. Erakusketa hau beste zenbait euskal hiritan ere muntatua izan da jada- nik, eta Donostian C.A.T. delakoak eraturiko VI Euskal Pintura Sarietan parte hartu zuten pintatzaileek osatzen dute.

Dena den, aipagarri da Tuteran euskal pinturak izan duen harrera ona. Eta ez pintura bezala soilik, "euskal" zentzu horretan ere baizik, tuterarek beren buruan Euskal Herrian barruan ikusten dutelarik, hiruzpalau txistulari eta euskara ikasle dozena erdi bat ezik, bai eta herri osoa bera ere, pintura erakusketa batetan antolatzaile zein ikus- leen artean bildu ohi den denetarik jendea lekuko.

● Frantziako auteskundeak (bozkak) direla eta, jaso ahal izan dugu "Le Travail" deritzan sozialisten aldizkaria. Esan digutenez, aldizkari hau omen da aurtengo auteskun- deetan euskara gehiago erabili duena. Dena den, aurrean dugun alean behintzat ezer guti baino ez da euskaraz, izenbururen bat edo eta Etxahunen zortzi bertso.

Izan ere, Mauleko eskualdean sozialisten aldetik aurkez- tu direnak Jean Lougarot eta Arnaud Bordazare-Etxahun izan dira, azken hau Etxahun bertsoariaren seme delarik. Bozkak (auteskundeak) direla eta, hona hemen Etxahunek moldatu dituen bertsoetarik bi, azken biak hain zuzen. Zuberotarrez burutuak dira, noski, eta agian zail samar gerta dakioke irakurleari. Baina, saseguz saseguz irakurri, eta agian kontura ahal izanen gara sozialistak ez direla hain "gaiztoak", ez behintzat duela zenbait urte, Arraten eta ostiral sandu egunez, bildots-jana egin ohi zuten Ei- barko sozialistak bezain "gaiztoak".

Ene aurrerak entzün den diskurtsetan zurbait xixta Hurak direla jinkotiarrek ta gü aldiz anarxizta Horien jinkua sosa bera da jaun haundi kapitalizta Guria aldiz Jesus pobria lehen lehen sozializta. Eskualdiñak behar beittizte, laster juan bozkatzera Kontentziuski haita zazie, ez ützi illisitzera Palais-Bourbon-ko golixta horik, anda itzatzie afuera Gure khostüz bildu ontarzunen beren artin phartitzera.

Jainkoa guztiahalduna, Mahoma bere igerlea...

Hori izan da, behin eta berriro, sionistek lur jo eragindako egazkiñean zihaozen libiar hildakoen hiletan, jendeak, ahapetik aldarrikatu duen leola. Benghazin, Kadhafi eta libiar buruzagi nagusiak, millaka eta millak ajendez inguraturik. Hileta bitartean isilune izugarria. Hileta geroz, Kadhafi eta libiar buruzagi ngusiek entzun ahal izan dute jendea «Jainkoa guztiahalduna eta Mahoma bere igerlea» leloa biziki ahoskatuz. Jendea pixkana-pixkanaka hasi da berotzen eta, azkenean, haserre bizi eta betean, «Mendeku, mendeku...». Gero nahasikeria izigurrria. Kadhafi, koitean sartu eta hanka egin behar izan du.

Kadhafi alde eginaz geroz, bertoko gobernadoreak hitzegin dio jendeari. Jendearen artean pankarta handi batzu honako iragarkiekin: «Martiriak arimek ez dute bere atsedenean arkitzen mendekuan ezpada»; «Sinaiko martiriak odolak mendekua eskatzen du», eta abar.

Gobernadorea honela mintzo zaito jendeari: «Israelek muntatutako atomada sionista eta konplot bategatik hil dira gure martiriak. Egiptok gure herriarekiko demostratzen duen laguntasuna guk zalantzat hartzea nahi izan dute sionistek. Baina oraingo honetan kale egin dute sionistek. Egipto bereari sendo jarraituko dio, zutik eta gerrarako prest, Egiptarrek batera aurrera eramango dugu geure batasuna eta Jainkoaren grazia dela bide egunen batean guk irabaziko».

Norbaitek esan du Kadhafi negarrez zegoela hileta hartan. Haserre bizian zegoelarik, haserre negar egin erazi dio. Haserre bizian bait zegoen, bi arrazoiengatik bereziki: lehendabizi sionisten hiltze ikaragarriarengatik eta egiptarrek agertu duten geldotasunarengatik,

gero; egiptarrek ez bait zuten egazkiñik bidali israeldar egazkiñen kontra. Arazo honengatik bizi eraso dio Kadhafi, Egiptoko lehendakari Sadat jaunari, bere Consejo de Ministros delakoaren aurrean.

Benghaziko «l'Orient du jour» egunkariak dioenez, Kadhafi Libia «Arabear Errepublikaren Batasuna» delatik erretiratzea pentsatu bide zuen. Horrela gertatuko balitz, beterik izango lukete beren helburua sionistek, aspaldian ari baitira arabeen batasuna (oraindik hiru erresumak bakarrik osatzen duen batasuna) apurtu nahiez.

Benghaziko gobernadoreak esandakoei begiratzen badiugu ordea, ez dirudi oraingo honetan libiarrek gauzak bere onetik aterako dituztenik, libiar eta egiptarren anaiartekotasunaren goralpena egin baitu gobernadoreak. Egia da libiarrek Sinaiko gertaera nola izan zen zehatz eta mehatz jakin nahi dutela, baiña egia da, baita, libiarrek bere anaiekiko batasunari atxiki nahi diotela ere, sionistek maniobra guztiak eta bi egin arren.

Libiako azkeneko prentsa agiri ofizialak honela esaten du: «Bada zenbait jende gure eta beste arabear erresuma baten arteko banakatea eragiten biziki saiatzen denik». Prentsa agiri berorrek sionisten holako maniobren kontra zai egoteko agintzen du.

Dudarik gabe, zaila eta illun-samarra arabeen etorkizuna. Jasoiko ote dute bere burua horrenbeste aldiz sionisten bidegabekeriak jasan eta sufritu behar izan dituztenek?

Jendea baketu zenean, etxera joan eta bere haserre ogibartekoan jan behar izan zuen. Babesgabeen zoria.

IMIRURI

FRANTZIAKO AUTESKUNDEAK BERRIRO ERE ESKUIA IRABAZLE

Zenbait koloniatan izango dira oraindik auteskundeak datorren igandez baina Frantziako auteskundeak bukatu direla esan behar dugu. Ez da ez erraza auteskunde auen azterketa egitea. Izan ere ainbat itz jario eta gertaera entzun eta ikusi ondoren bat galdurik arkitzen da. Alaz ere zenbait ondoren ateratzen saiatuko gara.

Pompidou eta bere lagunek agintaritzan jarraitzen dute. Aurreneko esan behar den gauza auxa da. Beldurtutik eta gal zorian ibili dira baina azkenean irabazle atera dira. Irabazle atera arren bere indarrak ahulxeagoak dira gaur ordea. Nahiz eta idazten ari naizen une onetan dato zehatzik ezin eman arren, gutxi gora behera ehun bat diputadu gutxiago izango ditu. Alaz ere daduzkanak nahiko edo aski ditu. Frantziako Parlamentuan maioria izateko 246 diputadu behar dira. Azkeneko berriak dioenez 272 diputadu izango dituzte Pompidou eta bere lagunek. Urte batzutan, lasai jarraitzeko moduan arkitzen da beraz.

Pompidouren gobernuan iru alderdi edo partidu arkitzen ziren elkarturik: golistak (UDR), republikanoak (RI) eta zentristak (CDP). Golistek nahi izan bazuten osatu zezakeen berak bakarrik gobernu, izan ere maioria bai zuten parlamentuan. Ez zuten orrela egin ordea. Republikano eta zentristekin elkarturik eratu zuten gobernu, eta auteskundeetan bat egirik jokatu ere batipat bigarren aldi. Alabaina, gaur egun golistek berak bakarrik ez dute maioriarik osatzen. Lehen borondate onez egin zutena gaur beharrez egin beharrean arkitzen dira.

Baina, gertaera onek ondorenik ba al dakar Frantziarentzat? Ezeztzean nago. Batez ere republikanoek lehengo gobernuan baino ministro bat edo beste gehiago izatea eskatuko dute baina gauzak lehenean jarraituko dute. Gobernu gutxi gora behera lehengo izango da. Iru alderdi oriek, bestalde, ez dute elkarren artean diferentzia andirik. Iruiek gauza berdinak esan dituzte nahiz eta esaldi desberdinak erabili.

Eta reformadoreak parte artzen badute? Lecanuet eta Serva-Schreiber ministro izatera irixten badira zer gasetu daiteke norbaitek? Eran-

tzun zehatza emango dut: ez da ezer berezirik gertatuko. Gutxi gora behera gauzak lehenean jarraituko dute. Gizon oriengandik ez datorke aldakuntzarik. Esan dezagun behin behingoz garbi, Lecanuet eskuiko gizon bat besterik ez da. Gure artean zenbaitek progresistat azaldu nahi izan du. Nerretzat gizon onen progresismoa eta Pompidouren progresismoa berdinak dira.

Bestalde, Pompidou eta bere lagunak irabazle ateratzen gehiena lagundu duena Lecanuet izan da. Azkeneko lantxoan nionez Frantziako auteskundeetan bigarren aldi erabakitzen da arazoa eta gertatu ere ala gertatu da. Aurreneko igandez 59 diputadu besterik ez zen aukeratu. Gaurko 431 geditu ziren aukeratzeko. Leku askotan irukotxaren artean zegoen borroka eraturik: maioria, reformadorea eta ezkerria. Iru autarkirik gehiena ateratzen zuena izango zen irabazle nahiz eta maioriarik ez lortu. Irurak deman jarraitzen bazuten, sondeo edo iritzi miaketak zioenez, ezkerria aterako zen irabazle. Zer gertatu da orduan?

Reformadoreak irabazterik ez zuela ikusi du. Gehienetan beste bien atzetik iritxiko zela ikusi du. Aurrera jarraitzea, alferrik beraz eta erretiratzea erabaki du. Erretiratzea bakarrik erabaki balu gaitz erdi izango zen. Erretiratzean, bere alde autarkia emandakoei eskuikoen alde emateko eskatu die. Reformadoreak, gehienetan behintzat, nahiago izan du ezkerria agintaritzan ikustea baino lehengoak jarraitzen ikustea. Ikaragarritzko beldurra dio ezkerriari.

Deman beraz, bi alderdi edo bi joera gelditu dira: ezkerria eta eskuia. Orre bapatean Lecanuet eta bere kidekoak esku bihurturik. Lehen itxura politak, Pompidouren aurka kritika zorrotzak t. a. baina arazoa sakon planteatzen denean eskuia erekin elkartu lehen esandakoaz edeki ahazturik. Beraz Lecanuet eta Serva Schreiber gobernuan izan ala ez izan gauzak lehenean jarraituko dute.

Deman bi gelditzen zirelarik eta reformadoreen postura ikusirik ez zen arritzeko gertatu dena gertatzea: eskuia irabazle ateratzea, alegia. Iritzi miaketak garbi zion: ez-

kerra eta eskuikoaren arteko borrokan eskuia irabaziko du dema gehienetan. Baina iritzi miaketak esan ez duena gertatu da ordea auteskunde autan, inoiz baino autarki gehiago izan dela, alegia. Gaur ez ezik inoiz ez da Frantziar bigarren aldi autarki gehiago izan lehen aldi baino. Zer gertatu da beraz? Lehen aldi autarkirik eman ez zutenak bigarren aldi autarkia ematera joan dira. Nortzuk dira oriek? Batipat eskuiko jendea. Ori garbi ikusi da komunista eta maioriako bat borrokan ziren eskualdetan. Eskualde orietan sekulan baino boto gehiago eman da. Jendea beldurturik autarkia ematera zuzendu da. Alaz ere borroka gogorra izan da. Eskuia leku askotan oso autarki gutxi irabazi du dema. Eskualde askotan ehun boto edo autarki gutxi gora behera erabaki da arazoa, ain zuzen leku batetan eskuiko batek amairu botoz irabazi du joko.

Ezpairik gabe auteskundeak eraturik dagoen bezala eskuia al de dagoz eraturik. Au aurreko lanean nion eta berriro ere ala gertatu da. Baina bada orren eta lehen esandako beste arrazoi onduan indar andiagora duen beste arrazoi bat. Ezkerrek ez du jokatzin jakin izan. Obeto esateko, ezkerrek ez du arrakastarik sortu. Lan egin du. Bere programa edeki azaldu du baina dinamika ez du sortu. Ezkerrek lehen baino ehun diputadu gehiago izango ditu baina nahi zuena ez du lortu eta gutxiagorik ere.

Eskuia lasai jarraituko du. Sustoa eder bat pasa du, besterik ez. Sustoa joan zaito eta orain lasai dago. Ezkerria berriz lehen baino indartsuago, bai uste zuen baino ahulago. Goitik behera baino eraginkorragoa da behetik gora lan egitea. Gohitik behera zerbait egin daiteke eta Frantziar ain zuzen egin da. Baina lan ori askoz egin korragoa izango zen aurrez errian sustraia ondo boteak izan bazi-tuen. Auteskundeetako lanak aurreko lanen ondorioa izan behar du. Aurreneko lan ori ez dut ikusi Alderdi Sozialistaren partetik behintzat. Orain egingo ote du. Ein orretan irabaziko du datorren borroka.

J. ELUSTONDO

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteliz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

Oyal s.a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

ERAMAN - EKARRIRAKO

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRATSAIOAK

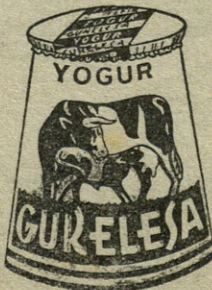
ERRI GUTIRAKO

Urututak: 421363 - 427726

Iparagaitze, 8 - DONOSTIA

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11450
DONOSTIA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

EGUN - IZENAK EUSKERAZ

Beste azter-lan batzuren artean, hemen azaltzen dudana hau ere, aspaldi egiña nuen. Orain zergatik ateratzen dudana? Hor doakizu aitoren osoa. Lehenbizi, Laspiur adiskidearen usteak gezurtatzeko; nekiz-klanak golkoan lurperatzearen eroango nituala uste izan dualako, nahizta nik ezezko itza eman. Bigarren, Mixelena jaunak «Munibe»-n, izenburut berdiñakin agerrera duan lana arestian irakurria dudalako. Honek bultzarazi nau gai berauxa autatzera. Eta irugarren eta guztion gaiñetik, euskerari buruzko estudiantze sakon bat egiteko dugu oraño uste dudalako. Eta hori egitea beharrezko dugu, beti uste izan badut arean, areago uste dut orain, nolahi eginbeharrezko dugula, beti uste izan badut ezean gabiltzalako. Arinkeriek, itsukeriek eta dollorkeriek oratu diguten giro madarikatu batean murgildurik bizi garelako. Ohar irakurle, «izorrallia» esaten dudanean itzaren benetako esanahiaz ari naizela; hau da, amaren errailetan izaki berri bat sortu eta egiten ari danekoaz.

Mitxelenak, euskerazko egun-izenen azterte zorrotz bat egin digu, ohi duen bezela zuhurra eta dakian bezela tenikaz erabilia, nahizta iñoiz baiño ausartago iruditu zaidan. Neronek aspaldi aztertua nuen gaia zalarik, arretaz irakurri dut, baita harriduraz ere. Harridura, alde batetik, bizkaierazko izenen ardura nagusi ageri zaiolako eta bestetik, ene lanaren egi-ustea indartu didalako. Hala ere, izen bakotxa banaka eta bere-berean aztertzen du, eta (barka bezait esateko ausardia) ene ustez, bide hontanxe lehertzen dira gure izkuntzaren izkuntzizunak urratzeko, orain arteko ahalegin guztiak. Bestalde, Mitxelenak jaunak ditugun izen gehienak darabilzki, guztiak bat izan ezik: bizkaierazko *eguasten*. Izan ere, euskal iztegiaren ez dugu izango izen erdeñatuagorik. Edozein euskaltzale nahiz euskaldunek (bizkaitar asko barneko) lotsaz izkutatzen du. Asteazken lliarriñaren aizpa sasikumea! Baiñan neroni, izentxo berori baliotsuenik gertatu zait. Aitor behar dut ere, Mitxelenak eman didala larunbataren izen jatorriaren berria: *laurenbat*. Ez naiz gehiegi irakurritakoa eta ez nuen gauza bitxi horren berri ere. Beraz, duen balio guztian aitortzen dut.

—oOo—

Gai hontan ere, euskerakiko guztietan bezela, baldintza hauek gogoan izan ditut: euskera guztian ukatezinezko indarrez ageri zaigun erroetatiko irukoiztasuna. Gaur eguneko gauzen taiukera eta izatasu-

nen loturetatik ene irudimena jaragitea (liberatzea). Eta itzak (egun-izenak oraingoz) taldeka ikertzea, sorteraiz dituan gizarteak eman dien estruturata urbidu nahian.

Beraz, alde batera uzten ditut gaur egungo uste errotu edo ohi-turaz oinarritu batzuk eta bide-bageko aurre-eritxi guztiak. Barkatuko didate oraingo egunen izen-kadark modakoena dogmakiro hartu dutenek (astelen, astearte, asteazken, ostegun, ostiral, larunbat eta igande) baita irudimena zabalegi edo estuegi dutenek. Ez baitut siñeskeriaz siñesten, paradisuko hizkuntza zoragarri batean eta are gutxiago gizatalde basati baten erdi-izkera arlote batean. Euskera zer izan dan, gure izkerak berak eskaintzen dizkigun argiak erabiliz azalduko dugu, eta harridura asko hartzeko garaia oraindik, nik uste.

Bide hortatik, ez zaizkit ezinbestekoak, *eguasten* eta *asteaten* egun bat bera izan direnik edota *larunbat* eta *igande* bi egun bereizi izan behar direnik.

Euskaldunen artean egunei dagokien izenkada bat baiño gehiago erabiliak izan direla uste dut. Iru behintzat aurkitzen ditut ene eritxi. Eta zituzten jainko-izenetatik sorteraizak zirela (hauek ere iru erroetikoek baitirudite).

Bestalde, *aste* ta *astebete* itzak ez dutela adikizun berdiña uste dut, gaur egun ere, baseritarren artean behintzat, horrelaxe dalarik. Astea, astegunez, lan egunez osatua da, eta astebetea, astegunez eta jai-egunez.

Begira nola ikusten dudana izenkada hoetatik bat:

Astelen	Astearte	Asteatzen	Eguaste	Eguen	Egubako	Laurenbat
Aste-egun	Nesken-egun	Jai-egun	Illen-egun	Igante-egun		
ASTE						
	ASTEBETE					

Izenkada hau EGU jainko-izenaren inguru eratua da nunbait. Beste izen asko ere talde hortakoak ditugu: *Eguberri*, *ekain*, *eguzki*, *ekaitz*, *egualdi*, *negu* eta orain aipatzera ausartzen ez naizen beste bat edo bi.

Izenkada hontako lehenengo irurek, astea osatzen dute (*as-te* =

comienzo, commencement) lehene-na artekoa eta atzena direlarik. Aski garbi ageri zaigu, «astea» osatzen zuten astegun utsak zirela. Laugarrena, jai bezpera, EGUri opaturiko jai gertatzeko eguna zitekean (*Egu-aste* = comienzo de las fiestas de Egu, commencement des fêtes d'Egu).

Bosgarrena, jainkoaren eguna, jai eguna, guztietan beñena. Seigarrena, jainkorik bageko eguna esan nahi duala dirudi (eritxi hau epaitu baiño lehenago, lan hau amaieraiño irakurri ezazu mesedez). Eta zazpigarrena, illargiaren birako «laurenbat» betetzen zuan eguna nunbait.

Izen hauek, sorkeran bederen, «egun» edo «eguna» itzaz erabiliak izan zirela dirudi. Honela «aste-lan eguna» aste-arte eguna «aste-atzen eguna» «egu-aste eguna» «egu-en eguna» «egu-bako eguna» (edo «egu-bariko eguna») ta «laurenbat eguna».

Zazpi egunetako astebetea, lau astetako illabetea eta amairu illabetetako urtea izan zitazkean antxiñetako denbora-neurrietako arautan. Arrotzen erasoekin zerbait aldatuz joango zan jatorrizko eraketa (izenetan bederen) ta kristau siñeskera sartzean guztiz iraulia izango zan. Hala ere, euskal-mundu hontan nunahi somatzen dan harrigarriko iramenak, era askotako azterrenak iraunerazi ditu ta gaur, zuhur eta zorrotz ariz gero, antxiñetako mundu hura, gehienbat azaldu dezakegu. Hortan saiatuko gara.

Egun bakotxak, bere izen bereziaz gain, bazuen beste bir-izen bat ere ageri denez (gaur egun ere gauza bera gertatzen dalarik) egunak zuen zentzuzko izen bat. Azter ditzagun arinki bada ere, bakotxa berean: iru lehenak *astegun* dira, orain bezala, osoko lanegunak. Garai hartako giza-erakundean, lan gogorretarako aski izango zan hori, nik uste.

Eguaste (orain «eguasten», n itsatsiaz) jai bezpera, gaur egun bezela (Barandiaranek esan ohi duanez gauza berri gutxi izaten baita gure mundutxo hontan) jai-usaiñezko asteguna zitekean. Jaiako gertakizunak egiteko eguna, beraz nesken eguna, orain larunbata dan bezelaxe. Hortik *nesken-egun*. Gero, jainko-jaiak ostegunetik igandera pasatuz, jaiña, bezpera hori larunbatera aldatu behar. Bizkai aldean, nik sarritan entzun izan dut, eguastena neskatillan eguna dala, baita amabirgiñarena ere.

Eguen, izenak diñoan arauz, jain-

koaren eguna, *jai-egun* izango zan. Orain igandea dugu *jai-egun*, egun hortara aldatua dugulako jainkoaren eguna. Egun honi buruz, «egu-en egun» formaz batera, Mitxelenak diñoan «egu-egun» ere erabilia izan dala dirudi.

Egubako izena dugu politenik (Mitxelenari ainbeste lan eman diona) Sarkaldean ukagilletzat (hauetan ere iru nabari ditugularik) «ge» erabiltzen da gehienik: «Ge» = *bage*, *baga*, *bako* (bageko) ta *barik* (bagerik). Beraz, oraingo «Egubakox» eta «Bariku», ene eritxi, *egu-bako* ta (*egu*)-*bariko* ditugu. Zentzun hau indartzeko baditugu ainbat laguntzaille; orain ere, bizkaialdean behintzat, egun hau, «sorgiñen eguna» dugu, «gaiztagiñen eguna», hildakoen arimak bideetan ibiltzeko eguna, «defuntuen eguna». Umetan entzun genituen ipuiñetan, beti entzun ohi genuen, barikuetan deabrua libre ibiltzen zala. Zentzuzki atera dezakegu, antxiñetako erlijioan egun hau, jainkoa izkutatzen eguna edo zala. Orain ere, gure baseritar askoren ustez, egun hontan ez da ezkondu behar, ez eta bideetan jarri, ez artalderik mendiratu naiz oillo-lokari arrautzarik ezarri. Egun hontako berri-eltzeak txarrak izan ohi dira eta trumoiak barikuz, berrogei egunerako ekaitza omen dakar. Egun hau, biharamuna zan, jai-egunaren biharamuna nunbait.

Eta gaur egun ere, euskal zentzu galdu ez dan eskualdetan, jai

Astelen Astearte Asteatzen ? Ortzeun Ortizal Laurenbat

Hemen, «Ortzi» edo «Urtzi» jainko izena dugu sorteraiz. *Ortzeun* (ortzi-egun) *Eguen-egun*-en kide eta zentzu berdiñeko dugu.

Ortizal (ortzi-r-al) ere, *egu-bako*-en kide berbera. Izan ere, sorkaldean iñoiz ageri da -al ukagille hori. Begira: «iz» argi zentzuaz hartzen baldin badugu, bizkaieraz *ge-iz* egiten da («geriz» eta «keiz» = sombra, ombre) eta sorkaldean *beriz itz-al* = sombra, ombre. Beraz, «ortziral» izenak ere, ene ustez, «ortzi-bageko» esanahia du.

Jai bezperaren egun-izena galduzik dala dirudi izenkada hontan. «Ortzeaste» edo «aurregun» edo izan zitekean, baiñan oraingoz behintzat, dagonean utzi beharra dugula deritxiot.

Irugarren izenkada dugu politena ta jakingarriena, alde askotatik begiratzat. Hala ere, gaurko aski dugula uste dut eta bestalde, ez dut zalaparta gehiegirik atera nahi. Gaurko golkoan utziko dut beraz.

—oOo—

Etimologjikeriek kalte gehiegi egin

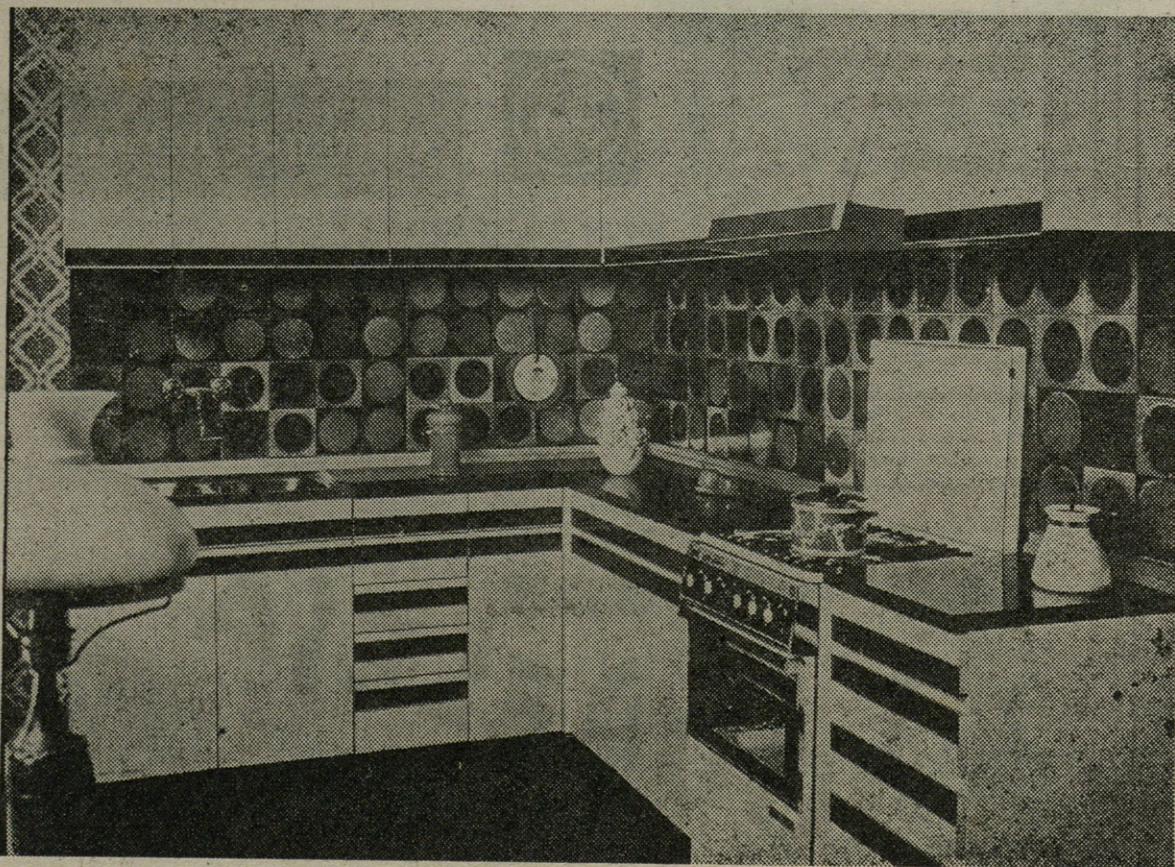
biharamuna «hillen eguna» da. Hontaz, Barandiaranek egin dituan lanak oso jakingarri ditugu. Luzapenik bage, nire ustea hauxe duzu: egun honen zentzuzko izena *illen-egun* izan zala ta jai eguna *iganderatzeaz* izen hau astelanari erantsi ziotela.

Laurenbat eguna, illargitearen lauren bat osatzen zuan eguna zan nunbait. Euskal astebetearen egun nik apalena noski. Jai-egunetatik astegunetara igan eguna, beraz *igante* (igan-te = de paso), Neronek, *larunbat* forman bakarrik ezagutzen nualarik, arrotz jatorrikotzat etsia nuen eta *igante* (ez nekian hau ere forma hontan erabilia izan zanik, Mitxelenari irakurri arte) hartua nuen illargi-bira edo illargitearen lauren hori betetzeko erabilia bezela. Baiñan orain askoz tinkoago gelditzen da izen-bidetze hau. Askok luzatu ginteke izen honi buruzko eritxiñetan. Hemen ageri baita kristau siñeskera-aren sartuerako auzia eta eragiña. Baiñan gaur ezin dugu hontaz jardun, astekariak bere neurriak ditualako. Hala ere, ohar irakurle, «laurenbat» eta «eguen» izenak erdeñatuak izan zirela, baiñan ez ordea «igante» ta «jai-egun». Gero, «laurenbat» eta «igande» bikoiztuak izango zirenez, zazpiko izenak daz irauteko, beste egun-izen bat galdu behar zan. Sorkaldean jai bezperarena galdu bide zan eta sorkaldean astebetearen.

Bigarren izenkada, beste hau itzake:

dutela euskal alorrean, egiztatu behar bageko dugu. Uste honek eutsi nau ixilean luzaro. Hala ere, gure izkera sakonagotik ezagutu beharra dugula uste dut. Eta gure izkerarekiko bide-gurutze larri batean garelarik, indar guztiak hontan ezarri beharra ditugula. Egiten dudana, bide hortan egingo dut, ene burua loriatzeko edo «denborapasa». Gaurko hau, sortu dezakegunaren xiprizitiña bat besterik ez da, ondorentxo bat besterik ez. Holaxe egitea iruditu zait onenik. Galileo berri izateko gogo bagerik, urteak igan ditut, nituan aurkipe-nak ikuskeri edo uste-izun izan zitezkeanaren leitasuna agertu zain. Hala ere, iñoiz baiño tinkoago naiz ene usteetan. Urruntxo dagoen norbaitekin ere gauz hauetzaz mintzaztea nahi nuen; baiñan oraingoz ezin dudalarik, «xiprizitiña» hauek argitaratzea otu zait. Gure jakintseuek barkatuko naute ikasketaz eta tenikaz hain urri izateaz, sasi-letradu izateaz.

KAPANAGA

yany

SUKALDEKO MUEBLEAK

EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S. L.

Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

LIBURUAK

USA-ren Agintaritzak eta Dolarraren Ahulezia

Badugu, berriki argitara emana, euskeraz prestatutako liburu interesgarri bat. Interesgarria derizkiot, arrazoi batzurengatik. Halere, ez dut alde hontatik luzatuko, ze Zeru Argia beronetan Gurutz Ansolarekin egindako elkarrizketan garbiro agertzen bait ziren arrazoi horiek. Dudarik gabe, halako gai batez liburu bat prestatzeak, euskeraz prestatzeak, badu beti garrantzi handia. Badu garrantzi handia gure herriko jakintsuek bere lanak euskeraz prestatzeak (batez ere tenore hauetan, hitzegitea eta idaztea, maizenik, ganorabakoen esku dagoen tenore hauetan).

Eta bestaldetik ere, diru-sistimaren kinka larria eta dolarraren mesbailatzea bizl-bizi dauden arazoak ditugu egun hauetan; alde hontatik ere, ezin uka liburu honek ezin zezakeala momentu egokiagotan ageri.

Bestelako aipamenik ez baina liburuaren barna agertzen diren gai guztietaz jardutea nahiago nuke. Baina alde batetik asko dira eta bestaldetik, ikasle izanik, ez dut behar den maila Ansolara irakasle jaiolari neholako kritikarik egiteko kapazitatea gehiegirik. Halaz ere zerbait esan gogo dut.

Lehendabizi, liburuari zeharo pedagogiko derizkiot. Betarik izan du lehenbiziko aldiz infrazioa euskeraz ikasteko; liburuaren lehen parte hau askotxo gustatu zait. Teoriak eta modeloak ondo baiño hobeto aurkeztuak (nahiz batzutan euskeraz zeharo «bailatua» erabili), eta are gehiago gustatu zait Ansolak erabiltzen duen metodologia; batzutan, batez ere datok erakusten dituzten zerak aurkeztuak, lehergarri, «aplastante» derizkiot. Ikus bestela Gehiegizko eskariaren teoria ari delarik, Denis-i eta gailontzeko «luxenburgistei» ematen dien egurra. Garbi azaltzen digu teoria bakoitzean agertzen diren bi zerak: «Aztartzaile orok, azterkizunari bere ikuspegi batez so dagoelarik, errealitatearen alde eta saihesten bat edo beste bereizten du, eta, esplikazio orok hau dakar: alde batetik, arazoaren edo aztergaiaren saihesten bat bereiziki ematen digu; beste aldetik, berriz, aztartzailearen beraren pentsakera eta ideologia nabarmentzen du».

Horrela «Diru-kopuruaren teoria» ari delarik: «Horregatik, bada, garbi dago «Diru-kopuruaren teoria»

GIZABIZIA

homitua, pedagogia oinarritzat harmitu irudiak.

Bikaina, benetan Aita Karlos Goenak, Zatarain eta Oregi euskaltzain laguntzaileen laguntzaz baliaturik, Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren babespean eskaini diguten lana.

Egungo momentuan euskaltasunez bizi ahal izateko amaren aldetik jaso genuen euskerak bakarrik ez digu balio. Sarritan familia artean, lagun artean, erabili ohi dugun hizkuntza oso arrunta da. Ez dugu horrelakotan eragozpide haundiegirik aurkitzen. Zientzia mailan, ordea, besterik gertatzen zaigu.

Liburuak bere sarreran dakarrena gogoan dugu: «Gizona ez da bakarka bizitzeko jaino, besteekin bizitzeko bearra eta premia sumatzen du. Besteekin elkarturik, besteekin artuemanetan, osatzen da, du nortasuna aberasten. Eta artueman eta elkartasun ori sortarazteko biderik egokienetakoa mintzaira duzu, izkuntza. Txalogarria, bada, euskeraz lantzen, osatzen eta gaurkotzen saiatzen diren guztien lana».

Eginbide honetan gogotik saiatu da Goena. Berak sendagintza hartu du gogoan, sendagile izanik gaixotzeko harremanak daduzka gogoan, hots, maila horretan, euskaldunekiko harremanetan, euskera landuago baten beharra. Horrelakorik agertzen zuen Aita Goena berak liburuaren aurkezpen egunean.

Arazo honetaz erabat kezkatutik, euskeraz zientzia alorrean bete batean itsatsia ikusi nahirik, ekin zion ekin, su eta gar, hitzegia moldatzeari. Ez zen nolana hiko lana. Bidea, berriz, aldapatsua eta luzea. Halaz ere, lanak eta langileak garaipena berekin omen dadukate, bere lana burutu du. Hiztegi herriko, joria, aberatsa. Azterketa sakon askoren fruitua, talde lanean ongi baino hobeto burutu dutena.

Ondorenean, Garrido jaunaren marrazkiz apaindutako atlas bat dakar. Ulerterraza, kolore biziz hornitua, pedagogia oinarritzat harturik osatua. Oso lan atsegina bai goi mailako sendagile jakituntzat, bai batxiller mailan zeregin horretan aurkitzen diren ikasleentzat ere.

Liburu honetan erabiltzen den euskera dela eta, euskera batua-rekikoa dela eta, izango da eztabaidarrik. Bere akatsak ere bai bait ditu, eta nabarmenak gainera. Halaz ere lanak, eta liburu hau ordu luze askoren emaitza dela ezin uka, txaloak merezi ditu. Sarritan esku artean erabiliko den liburu dela-ko, irakasle eta hizlarietaz baz-

kultura gaiak

XARIBARI

Euskal Antzerkitalde berriarekin ELKAR HIZKETAN

Urtarrillaren 27an Atotxako Aita Frantziskotarren aretoan bildu ginen. Euskal antzerki-talde berri batek antzerki lan ikusgarri eta mamitsu bat agertu zigun. Talde berri honen izena: XARIBARI. Gure artean ditugu orain Xaribari taldeko gazte batzu, berri emateko gertu. Elkarrizketan hasi aurrez, gure ongi etorria Xaribari taldeari euskal antzerkigintzara.

—Noiz eta nola hasi zifaten antzerki lanean?

—Urtebete pasa izango da. Alde batetik gazte talde bat ginar, Atotxako Aita Frantziskotarren aretoetan biltzen ginarak lagunartean; eta bestetik lehen teatroan ibillitako batzu —erderazko teatroan— eta beste lagun batzu. Denok batu ginar antzerki edo teatro giroan zerbait egin nahirik.

—Nungoak zerate?

—Gehienok donostiarrek edo Donostia aldekoak gara. Badira Azpeitiar batzu eta Oñatiar bat ere.

—Zer egin duzue orain artean?

—Gehienok euskera ikasten ari gara. Eta horrekin batera antzerki lanean. Euskera ondo ikasi bitartean, ezin egin antzerkia aurrez aurre hitzegiaz, eta horregatik, larunbatean agertu genuen antzerkian ikusiko zenuenez, hitza grabatua zan zintan, eta gure alde-rik hitzak zioena irudiz azaltzen genuen.

Badira gure artean euskera ondo dakitenak. Hauek ere antolatut zuten beste antzerki bat, aurrez aurre azaltzeko hitz eta guzti, bainan gutxi gera euskeraz ondo dakigunok —ondo, hitzegiteko gisan, esan nahi dugu— eta antzerkia gertu genuenean, batek aldegin beharra izan zuen, eta antzerki hura utzi egin genuen. Beraz, oraingoz, larunbatean agertu genuen antzerkia bakarrik daukagu gertu, edozein tokitan azaltzeko.

—Gero mintzatuko gera larunbatean —Urtarrillaren 27an— agertu zenuen antzerkiak. Mintza gaitzen orain antzerkiak, antzerkia orokarki hartuz. Nundik jo nahi duzue eta zer ekarri nahi diozue euskal antzerkiari?

—Antzerkiak edo teatroak berri-

Paris eta Marseille-n antzeztzen ari diren «Oniroci» antzerkiatik jasoa.

tze haundia eta aurrerapen haundia izan du azkeneko urte hauetan. Bi aipatuko genituzke guk, berri-tze hau aurrera eramanez duten artean: Stanislavski errusiarra, eta Poloniako Jerzy Grotowski. Hauen bidetik joan nahi genuke guk ere, eta haxe eskeini nahi genioke euskal antzerkigintzari, guretzat ere jarraigarri bai da hauen bidea.

—Nundik doa, ba, hoi bidea?

—Oraindik sakonki aztertu beharra dugu hauen bidea; bainan orain artean ikasi degunarekin aurrera goaz.

Zaila da bi hitzetan esatea nundik doan Stanislavski eta Grotowskiren bidea.

Hauetatik guk hartu duguna, edo hartu nahi duguna, da guk esan genezakea: Antzerki giroan antzeslaria edo «aktorea» dugu garrantzi haundiena duena. Antzeslariaren eginkizuna da aztertu beharrezkoa.

Antzeslariak bere barnea azaltzen du konfiantza-giro batean. Bera dena agertzen du bai talde zuzendariaren aurrean, bai taldekideen aurrean, eta bai ikusleen aurrean. Elkarren hartu emanetan egiten da antzerki lana: elkar eza-gutu eta elkarrekin bakoitzaren nortasuna aberastuz.

Antzerki era honetan ez dira beharrezkoak ez apaintakak, ez eszenarioak. Antzerki pobrea da. Bere gorputz hutsa nahikoa du antzeslariak, barnean dituen indarrak agertzeko.

—Zer dakarkio herriari antzerki era honek?

—Taldea lortzen duena elkarren hartu emanetan eta elkarren lanean, herriaren eta gizartearen onerako dugula uste dugu; herriak eta gizarteak lortzen duen zerbait bai da hori.

—Egitan ardura haundikoak zuen hitzak; oraingoz ez dugu betarik eta ez tokirik idea hauek sakonki aztertzeko, bainan beste egunen batean jarraituko dugu. Orain mintza gaitzen, laburki bada ere, agertu zenuen antzerki-lanaz?

—Batzar Nagusia du izena. Luro Olmo eta Pilar Enciso dira bere egileak. Hauek erderaz idatzi zuten eta guk euskeratu egin dugu. Haurrei zuzenduriko antzerkia da bainan bere mamia denei zuzendua da, eta hain zuzen zahar-ra-goak geranok gertuago gaude mami hori hartzeko.

Bertan antzeslariak animalia irudiak dituzte eta irudi hauetat baliaturik injustizia giro bat agertzen zaigu. Bainan antzerkiaren mamia geuk esatea baino, egokiago iruditzen zait dela guzoi luza-tzea: Euskal Herrian zehar agertu nahi dugu lan hau, eta etorri zaitete ikustera, zuen herrietara irix-ten geranean.

—Milla esker zuen hitzengatik, Xaribari taldeko lagunok, eta gure ongi etorria berriro euskaldunon antzerkigintzara.

Iñaki Zubizarreta

Antzerki baten bila

Gaur Euskal Herrian antzezte oso zaila da esan ohi dugu eta horrela gertatzen da. Zailtasun guztien aurretik, zensura dago. Zensura gogorra, euskeraz eman behar danean batik bat. Beste trabak bigarren mailan jartzen ditugu. Bainan euskaldunok antzerki zaletasun haundia omen dugu eta antzeztu egin behar, nahiz eta antzeztearen helburua aldatu edo zapaltzaile bihurtu. Zapalkuntzak edozein hizkuntza erabil bai dezake.

Hor eta hemen zer gai antzeztu uzten dira? Bigarren eta hirugarren mailako arazoetan oinarritzen direnak. Zergatik? Herriak lehen mailakoak, berretzat garrantzi handienekoak utz ditzan, ahantz ditzan.

Politika giroak, berari ongi datorkion antzerkia utziko du aske edo hari lagunduko dio; teknikaz ere ahal den ongien hornitua azal dadin saiatuko da. Berak kontrolatzen dituen zabalkunde medioz jakin araziko du zein dan benetako antzerkia. Jendea joango da ikustera eta «ona» dala esango du.

Esaten dutenez, antzokiak ez dira betetzen, baina betekoa balira, antzerkia ez litzake arte, edo horrela konpreni araziko ligukete. Artea, agian, buru apartarentzako bakarrik baita...

Zerbait gai ukitu behar dela esaten baduzu, beti gauza berekin gabiltzala erantzun dute. Baina egiaz badira gai ederrak eta beharrezkoak, familia, heziketa, justizia bideetatik bagoaz. Nahik eta nahik ez, lehenbizi hauek antzeztu behar dira.

Antzerkia ez da herrikoia izango «herriak» bizi dituen baldintzak jasotzen ez baditu eta herriaren ikusmirak ez baditu azaltzen. Blak dira beharrezkoak baina bigarrenak du garrantzi gehien.

Eta ez dezagun esan ezin egin ditekeneik, ez bait dugu proba egin. Baina gu bezelako egoeran bizi diren zenbait herrik egin du. Brasilek adibidez. Irakur Augusto Boal. Occitaniako «Theatre d'OC»-en, horrela dio: «Guretzat hau ez da gure herriaren zapalkuntzaren aurka darabagun guduko arma bat baizik; denon aurrean gure herriaren ito-beharra publikoki salatzea baizik. Ez dezazutela, bada, gurendik espero antzerklaren helburuaz eta estetika bilaketa eta azterketa bat. Gauzak diran bezala eta ahal dan bezala esan nahi ditugu. Gure nahi bakarra, adieraztea da».

Zer bide dago honetarako Euskal Herrian?

«Thatre-journal» delakoa egin ditekete hemen ere, nere ustez. Herriak berak egiten du antzerkia. Berak aukeratzen du gaia eta ez zaila axola haundirik ongi egiten duenez, berak egiten duena jendeak ulertzen badu; esanahia iristen ote zailon baizik, bere arazoa azaltzen ote duen eta soluzio biderik aurkitzeko laguntza ote den.

Antzerkia edozein lekutan egin ditekete: kalean, mendian edo lantegian eta ez da beharrezko «historiak» kontatzea. Hitzaz adierazl ezin dena, beste bide batez egin ditekete.

Ez da orduan antzerklaren kritikarik egingo, orain gutxi irakurri dudanean antzera: «Bakar-hizketak luzeegiak edo gehiegi direla e.a.» Antzerklak bere helburua betetzen ote duen, edo, nahi bada, bere eginkizuna zein den esango da, hots, antzerkia zertarako den.

Joxemari Arbelaitz

Giza-bizia

iztegia ■ izenez oinarritutako anatomia irudiek

VIDA DEL HOMBRE
DE DONATO
ALVARADO BURGOS
Carlos Goena, S.J.

tertu ezinezko laguna izango delako, hutsune ikaragarri bat bete berria duelako, beste zenbaitentzat eredu eta akuilu gertatuko delako.

Bejondeizula Goena, zorianak. Eta jarrai aurrera. Lana non egina badago.

M. U.

zeanuri

XABIERREIRA

Karmel Larrakoetxea, Patxo Emaldi eta Bumuzio, martxoaren 4ean, Xabierreira joan ziren. Emendik zapatu eguerdian urten eben Arteako Gabrielosten automobilean eta Iruñetik Xabierreira oñez. Jente asko egon zen. Neu be eurekaz joateko asmotan egon nintzen baiñan aurragoko astean gaixorik gelditu nintzen eta olan egin dodaz aste bi eta ezin joan.

Orain, aurrerantzean, emengo alderdiko mendi guztiak arrakalduteko gogo daukagu. Arratiko erri guztietatik Areatzeko «Danon etxera» larogirean bat eroan dabez.

Zaarrak eta gazteak, gurasoak eta semeak. Gaiñera etxetara etorren ziren goizaldean eroaten. Entzun dogunez, geienak iru egun egin ondoren etxera bialdu dabez, baiña denak ez.

Lutuaren ostean, alaitasuna eta olan pentsatu dabe aurten udaletxeok. Ori dala-ta aurten jai ederak eukiko doguz. Jai onek Udaletxeok eta gazteak batera antolatuko doguz. Gaiñera uste dot iñoiz baiño obeak izango direla, ze gauza errikoak egiteko asmoa daukagu. Urrengo baten idatziko dot, zelango jaiak eukiko doguzen.

Baita, urte geienetan bezala, aurten ere pelota txapelketa egingo dogu. Iru kategoritan izango da:

- Umeentzat: emen errikoak bakarrik parte artuko dute.
- Gazteentzat: emen Arrati guztiko gazteak parte artuko dute.
- Nagusientzat: emen nai daben guztiak parte artuko dute; baiña aurretik euren kategoria beste txapelketa batzutan agiria bearko dute.

SABIN

segura

Aspaldi hontan, herriko berriak ez dira azaldu aldizkarian, eta ez berriak ez dagoelako. Hemendik aurrera, gure herrian gertatzen diren berriak, azaltzea da gure asmoa. Beraz, sarri-sarri ahaleginduko gara, orri hauetara azaltzen.

IKASTOLAKO BATZARRA

Segurako Ikastolak, urteroko Batzar Nagusia eginga du. Bertan 48 herritar bildu ginan; gazte asko, baina ez hainbat guraso. Uste dut erantzun handiagoko itzaroko zutela juntakoek, baina hala eta guztiz ere, Batzarra ederki joan zen.

Lana honela zegoen eratuta:

a) Ekonomi arazoa. Sarrera eta irteera ekonomikoak, agertuak izan ziren, bere xehetasun guzian.

b) Ikastolaren egoera Lege Berriraren aurrean.

Andereño batek «Educación General Básica» delakoaren azalpen bat egin zuen. Gurasoek beren kezak azaldu zituzten:

—Hiru urtekin edo seirekin, haurrak ikastolara?

—Haur euskaldun bat, ikastola edo beste ikastetxe batera, bidaltzearekin, zer ondorio dakazkie?

—Beasaingo Lizeora pasatzen direnean, zer giro aurkitzen dute?

Galdera hauei, eta beste askori erantzuten ahalegindu ziren bai andereño eta bai juntakoak.

d) Junta berritzea.

Zazpi urtetan lanean gogor aritu diren hiru gurasok, junta utzi dute. Gure herriko ikastolaren hazia eta lehenengoko oinarriak, hauek, beste batzuen laguntzarekin, jarriak izan dira. Badakigu ikastolan gelditzen direla, nahiz eta juntako ez izan. Nere zorion beroena beren lanagatik.

Orain beste bost berri ditugu juntarako. Gaur egun ikastolaren beharrei erantzuteko, denok jarraitu beharko dugu gogor lanean.

e) Elkarriketa.

Une hontan, laguntzaileak izan ziren batez ere, beren iritziak azaldu zituztenak, herriko ikastolaren egoeraz.

Honekin bukaera eman zitzaion aurtengo Batzar Nagusiari.

AMONA ROSINA HIL DA

Joan den hilean, gure herriko amonarik zaharrena hil zaigu. Rosina Iñurategi bere izena eta Arriazabala etxean bizi zen.

Orain dela urte bete, berekin elkarriketa batzuk edukitzeko zoria izan nuen eta esan ditekera amona Rosina, Euskal Herriko baserrietan aurkitzen diren aitona-amona jator hoietako bat zela. Igarotako denborari lotua eta gaurko eguneko bizitzaren aldaketa eta abia da ulertu ezinik. Bere ahotik, makina bat esaera, ohitura eta gertakizun zahar jasotakoak gara.

Zenbat poz eta neke igaro ote zuen bere bizitzako 93 urtetan!

Sinesten zuen Jainkoaren pakean bego.

HARKAITZ

azpeitia

IHAUTERIAK

Igaro ditugu aurtengo ihauteriak ere. Azpeitian badirudi berriro ihauter egunak indarberritu nahi direla. Astearte ihauteriz herriko lantoki guztiak jai egin zuten eguna ospatzeko.

Hiru egunetan soka-zezena kaltetan gorabeheran orro eta marruz. Bai gazteria gozatu ere bere inguruan! Hauxe baino besta hoberik ez da azpeitiarrontzako. Zezena izanez gero hemengo jaiak gozoki alaitzen dira. Izan ere aspalditxoko ohitura zaharra bait da azpeitiarrak ihauterietan zezenaren aurrean saltaka batzuek egitea.

BASARRI JAUNARI

Z. Argia 522 zenbakian zeure asteroko sailetik niri zuzendurikako lan bat argitaratu duzu. Nik, Urre- eta Otañoren arteko jokoa bide zelarik agertu nituen eritzien inguruan tajatu duzun erantzun bat hain zuzen. Nahiz eta aurkakoa izan, gizatasunez eta jatoritasunez beteriko erantzuna eman didazu Basarri, eta nik benetan eskertzen dizut. Ezta baidak ez dira beti-beti kaltegarri izan ohi. Ez gaitezke ordea asteroko baten, azken gabeko hikamikan ibil; nire aldetik beraz hau izango da gure «hauziari» gagozkiorik, azken erantzuna.

Gure jokoen garbitzaile eta zuzentzaile agertzen duzu zeure burua. Garbitzaile sutsua, oraingo honetan, inoiz bezain gartsu oihukatzen duzu zuzentasunaren bidea. Alderantziz, ni berriz antzinatoko usantza eta molde guztiak birrindu nahirik. Ohitura jator guztiak lardaskatu eta bidekaiztu nahirik agertzen nauzu. Denak zorionetan eta sorbaldala laztantzen ari zatzaizkizun garaian; ni arerio eta etsai.

Guk ordea ez dugu inoiz esan lehengo molde zaharrak oraingoak baino txarragoak direnik. Ez, eta antzinatoko arau guztiak oro, gaur egunegoez lurperatu behar direnik. Oso urrutia zabiltza gugandik, hala pentsatzen baduzu. Oso besterik da nik aipatzen nuen eritzi.

Erbi beharrez katurik ez diogu inori eman behar. Ez, Basarri ni ere horretan nago. Ziri hau ordea, katua erbi bihurtzea alegia, oraindainoko araudien baitan egiten da. Lasai asko egin ere! Sarrerak duro pila ederra ordaindu eta lehenengo kintzea egiteko gauza ez. Leonkastilloa irabazi eta plazako teilak oharzterainoko naba mmentasunez, aurrea irten jokatzera. Lanak, nor bere ahalmenaren gisara ez baino trabesen arabera egin. Plazara baino lehen bata besteez hitzemandu eta nahi duten guztiak egin. Jokoa galtzera irten eta ezin galdu, holakorik ere ikusi izan da. Hauk guztiak eta beste anitz, egitazko gertaerak dira ez ipui hutsalak.

Gertaera hauek ez dute jende gutxi atzeratu izan apustu tokitatik. Hauk dira zinez gaitzestu beharrezkoak. Holakoetan ordea, zu Basarri ez zara hain zorrotza izaten, nahia izan ohi duzu gaingiroki, denekin ongi gelditzeko moduko azalpen bat ematea.

Nik, neure eritzi soil eta apalez ongi derizkiot egitura zaharreko eta berriko harriak erabiltzeari. Ni-

retzak jokoak ugaltzeko eta anitzeko bide bat da. Pelota jokoa erremoneta, paleta trinketea, zestuzkoa eta eskuzkoa diren bezala. Agian honetan Endañeta eredu izango da. Inork erabili ez dituen harriak darabiltzi, azkenik, ohiturak urratuaz baina, berundun harriaz ere baliatu egin da jokoa jokatzeko. Askotan entzun da, gure herri-kirol hauk bizitu egin behar lirakeela, gutxitan jokatzeko galzoria ekar dezakeela. Hau ongi pentsatzeko puntu bat izan leike. Eta inolaz ez usantza zaharrekoetz etsai.

Zu Basarri nire eritziez bakarrik ez, nik darabilten euskaraz ere harritu zara nonbait. Bai ongi dakit ezer askorik ez dakidala gure hizkuntza maiteaz. Lotsa eman behar lekit, baina hala da. Zuk salatu dizkidazu erru hoik, neroni ere ez naute gutxi txunditu halabaina. Goazen gauzak zatika eta bere tokian ikustera.

Harridura hitza: Ez dakit lehendik zekizun Azkueren hitzegian leku zuelarik. Esango dizut baita P. Muxikaren hitzegi mardulean ere agertzen dela hitz «higuigarri» hori. Zu bertsolaria izanik, ez dakit «dura» atzizkiak nolatan harritu zaitun hoinbeste; guztiz eza-guna baita gure artean. Larridura / apaidura / abiadura / etendura / Hedadura / mindura. Honela deitzen zaio J. M. Lekuonaren olerki sorta bati ere.

Duvosin aipatzeaz hara nongo ohoretan sartzen nauzun. Badakizu Ainhoako semea oso zuzena eta arretatsua omen zela hizkuntza arloan. Norbait zelako aukeratu zuen Bonapartek, lapurteraz Biblia itzul zizaion. Bestalde, Duvoisin aipatzeaz urrutia samar gelditu zara. Mende honek ez zuen ezagutu Jean Duvosin. 1891 hil baitzen. Nik gertuagoko adibide bat emango dizut. Har zazu Salbador Garmendiaren «Printze Txikia», hamaikagarrengo orrialdean, pasarte batetan honela irakur haal izango duzu: «Bihar-monean, egunsentian, mintzo arrarotiki batek iratzarri ninduen. Pentsa ene harridura!». Printze Txikia goi-mailako letradunentzat ez baino ikastolataka haurrei zuzendua dagoen liburu ezin samurragoa duzu, Garmendia berriz letrak ongi eza-gutzen dituen idazle on bat, onik bada.

Azpeitian zenbatek erabiliko duten ere galdetzen duzu. Zure «lendandik», «arau» eta «bederen» zenbatek erabiltzen dituzte nere herrian? Azpeitian erabiltzen diren hitzak azter baditzaugu lehen kolpe hauxe egin behar dugu: «S» eta «TS» guztiak kendu, guk ez bait ditugu Z/S bereizten. Sartu = zartu, sagar = zagar, atso = atzo, e. a. Arratsalderen ordeztaraldede idatzi dute, abestiren lekuan abezti, oraitu antolatu den antzerki baten egitarauan. Zer egin behar dugu, herriak hala erabiltzen duela eta «abezti» idatzi? Zedorrek ere, Basarri, ez duzu idazten hitzegiten den bezala. Zure eztaukagu / eztaukeu esaten da Azpeitian. Eztezaigutela / eztiutela, e. a.

Nik gehiago ez «geyo» idatzi beharko nuke, eta azkoitiarren esanez «gelxo». Ondorik gabeko itsasoan murgilduko nuke neure burua, lokalismo hauei toki emango banio. Haatik euskara idatzian behintzak Batasuna behar dugu!

«Botere» hitza ez aipatzeko esaten zenidan, mugaz honuztik uler-gaitz delako. Muga hitz hori ez dut batere gogozko, zuk muga deitzen diozun tokian, nik halakorik ez dut ikusten, baina tira! Kirol gaitan antzinatoko ohiturak maite badituzu ere, literaturaz ez bide duzu berdin jokatzeko. Honetan nik bezain berrizale zara. Botere edo bothere, Axularrek, bat aipatze-arren, barra barra erabiltzen zuen. Begien aurrez-aurre dut Zuberoko elizetan erabiltzen den «Meza Saituko Othoitzak» liburuska. Zuberoko euskaldunek, euskaraz guk bezain ongi egiten dutenek, honela irakurtzen dute othoitz baten zatia: «Zuri, Jauna, Aita ezinago saintü, Jingo oro-photereitsü bethierekua». Anaitasuna, eta Z. Argian Rikardo Arregi zenarengandik hasi eta idazle multzo haundiak, maiz erabiltzen duen hitza da «botere». Batasunaren Kutxako hitzegian ere ongi asko agertzen da bere esanahia.

Nik ere maiteago dut zure «lendandik» baino lehendanik, ebaten baino ebakitzeko, frontoi batean ordezt frontoi batetan mugagabearen kasuan deklinatuaz. Halare nik guztiz errespetatzen zaitut. Zuk idazkerako bide bat aukeratu duzu, nik ere bai. Biak ordea ez berdin dira.

Zer egingo dugu ba... Joanes Etcheberri ziburutarak esaten zuen bezala «hitz eta mihi diferentetakoak» bait gara. Obra falta bada ere ez zaigu falta nahia.

Ni zuretzat ez ezagun omen naiz. Beharbada zeuk uste duzun baino ez ezagunagoa gainera, ze, Joxe Artetxeri eskainitako «Canto a Joxe» liburu egileen berri eman zenuenean; nerea ez beste gainontzekoen izen guztiak aipatu bait zinduzun. Ohar hau azpeitiar adiskide bati zor diot.

Lehenengo eritziez aldatu ez bazara, ez naiz harritzen ene idazkera zuretzat gogozko ez izateaz. Oroitzen naiz, duela zenbait denbora, Bodegon Alejandron, nere adiskide Altuna eresleria lekuko zelarik, zuk eta nik egin genduen elkarriketaz. Zuk hala zenidan: «oraingo idazle askok, «H»a eta mordoloke-ria darabilte, hobe lukete gramatika legeak ongi ikastea». Egia, pikuak sagarrak ematen ez duen bezala; «H» hutsak ere ez du Batasunik finkatuko. Izarraitz mendia estalitako hainako egia bota zenidan Basarri. Nere egiten dut aholku hura. Bego nik agindurik! Zure aholkua betetzen gogoz saiatuko naizela. Eta zu, Basarri, orain arte bezala gazte, gogotsu eta langile jarrai dezazula.

ANATSAN

bergara

AUTOPISTA

Oraingo ontan bada errian zarata eta istillua. Ez da gutxigorako.

Bai, gizona, autopistako planoak eldu dirala ta bada sartu-irtena Udaletxeko gela nagusian.

Jakin dugunez, Bergara alde ontako ibar au, zubi aundi baten bitartez nai omen dute ebaki, eta onen azpian gelditzen diranak eskubide guziekin, ai! esaten dute.

Urte batzuek igaro dira, autopistakoei ibili zirana emengo mendien errailetako gogortasuna ikusten; gau eta egun ibili ziran iñon diren barautz, tramankulu eta nik ez dakit beste zenbat tresnegaz.

Ordutik ona, Bergara etxe apañez ornitu da.

Sortu diraz, esaten oi danez, zenbait «poligono residencial» eta emen zeok koxka, orren gaitetik zubi aundi bat asmatu dute egitea, merkeena dalako.

Zubi aundi bat bear bada, geuk ematen degun iritziak ezertarako balio al du?

Angua gaitetik ikuspegian dago Eskoriatzako Aitztxorrospe eta baita ere Apotzako Zarra-txiki. Or erabakia, andik eta Betoñora beste orrenbeste egin lezakete.

Zubia alan egiten baldin bada, ez det uste gure erri zahar ontako alderdi berriek gauza ederrik izango duan, kaltea bai, galanta.

Pentsa zazu, naiz eta zubiak 25 neurkin euki gora, onen azpian eta inguruan ezer ezin liteke egin; lenen, lurrez ondo estuak gailtza eta alako zati bat kentzen baldin badigute, zer jokabide, onek bera-rekin daramazkian auts, ke, ots zarata, erorbide, traba, e.a.?

Pentsa dezagun, zubi onen pean eta onen inguruan zenbait etxe gelditzen dirala eta egun batean onen gaitetik dijoan tximista baño azkarrago zenbait gurtarin, auen gaitiera erortzen dala; orduan izango dira zenbait buruauste eta neurriak artu bearra, artu baldin baliteke; betoz ordu onean pista, autopista eta astopista, baina bear dan bezala; laxter zer izango ote da? Zauratzarrei galde egingearrean izango gera.

ILLERRIA

Jakin degu forense jaunaren bitartez, gure illerria beterik arkitzen dala. Au, ez da oraingo arloa, asmoak ere ez dirade txarrak, betiko lelora gatoz, diru premia.

Alan eta guztiz ere azkar erabakitzeko, etxe bizitzaz ia inguratuta arkitzen baita. Gure Udalak badu bururako betegarririk.

MENDIKOI

pasai antxo

BUENAVISTAKO JAIK

Azken kronikan agindu bezala, hemen dakarkizuegu Buenavista hauzoko jai antolatzaile batekin edukiriko elkarriketa:

—Noren laguntza jasotzen duzue?

—Laguntzarik gehiena Donostiako herriko etxetik (?) jasotzen dugu. Komertzioa, enpresena eta hauzoko lagunena kaskarragoa da.

Inolako biltoki edo soziedaderik ez dagoenez, antolaketa kuadrila gazte baten esku geratzen da. Aurren, denek parte har dezaten, inkesta moduko bat egiteko asmoa dugu familien artean.

—Proiektu nagusienak?

—Egia esan, oraindano eginikoa hobetu nahi dugu, bai festa hutsen aldetik, nola girotik.

Anitz asmo badugu, baina gure prolema —hauz guztien prolema berbera— irurik ezean datza. Dirurik ukanez gero, gogo faltaz ez lirateke jaiak galduko.

—Euskal giroaz zer diozue?

—Uste dugu hemen jai oro euskaldun behar duela izan. «Euskal Jai»-ak, azken finean, traba bat dira. «Euskal Jai»-en etapa erreago, zenbait tokitan behintzat. Giro osoa euskaldundu egin behar da.

Gure ahaleginen neurri herstuan hortara joko dugu guk ere.

HANDIK ETA HEMENDIK

—Beste gauza batzuren artean, Erreterian ospatu den «Euskal Kultur Aste»-an harrituta utzi gaituen zerbaite ikusi ahal izan dugu: liburu-azokan Lur editorialaren liburuak ez aurkitzea.

Ta guttiago harritu gaituen kasualitate bat: inork ez digu argirik egin honetaz.

—Otsailaren 25ean «Diario Vasco»-n argitaratutako lan batean hau irakur zenezakean, margo baten pean: «Casa natal del gran poeta vasco Axular». Literatura-aztertzailerik badela hor nunbait, alajaina!

—Itsasoaren sabela zulatzen hasiak dira. Noruegarak.

—Diru pila handia eskaini omen diete hortarako. Amerikanok.

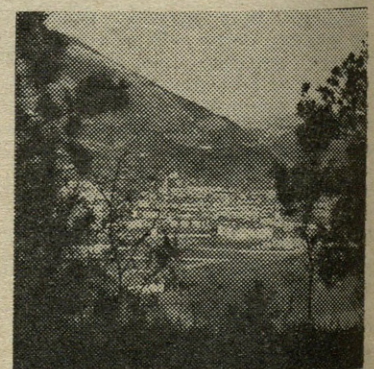
—Hego Euskarerriko baporeek ezin dezakete Hendai aldera jo arrantza bila.

—Azken kronikan, dantzan jari genituen jakintsuak eta sasi-jakintsuak. Haserre bizian omen dabil norbait. Ez da hain seinale xarra: egia esateak antzekoak dakartz! —A, zentsurarik ez balego! Ederak botako genituzke, eh, irakurle?

BERRITSUAK

Pasala

Azpeitia

ormaiztegi

Erri koxkor onetako berririk al dizkari onetan ez degula jaso eta, lan oetarako nik baino luma zorrotz eta trebeagoa duanen bat esnatuko ote dedan edo, natorkiue gaurkoan zahar au.

Udaberrira gerturatzeko gerozan, zerbait suspertu ere egiten gero gailurra zuri ditugunok eta Otsailtxoa bururatu eta kuku etorreraren zai gaudela, onelako zerbait amestea arritzeko ez dala, derizkiot. Oek orrela, barkatu ba nere ausardia.

Ta zer berri Ormaiztegin? Erri txikia dalarik, aundirik ez, bainan gaur egun alderdi gehientxoetan sumatzen diran alkar ezin konpondu eta taldekeria nabarmenak bai ordea. Gazteak beren bizikera buru auste-gehiagirik nahi ez dutelako eta urteetan aurrera goazelen gehienetan geuren astoari arre egiten saiatzen guralako, bada emen nahikoa lan.

Dana ez da ordea era onetari-koa, alderdi onak, aipagarriak ere baditu eta ona batzuk.

Santa Ageda aldia zalata, ikastolaren alde laguntza eskean, kantari irten zan taldeak oraintsu bildu zuan diruketa, eritxo baterako, ez da nolanahikoa.

Orretan ez degu aitzakirik, erri- tar guztiei esker aundiak eman beharra baizik.

Ikastolako giroa ere, ona dala dirudi. Gurasoak eta ortarako izentatuta daudenak, oso konforme azaltzen dira behintzat eta.

Oargi taldea zerbait xuspertzen asi ote dan aditzera degu. Ori ondo. Zuei begira sortuko dituk erri- ko arazo gehientxoak. Zuek giorotzea eta tartean sartuaz kutsatzea bidezko dek beraz.

Kirol aldetik berriz, badegu zer aipaturik. Mayora anaien trebetasuna alegia. Europako ciclo-cros lehiaketarako aukeratua izan da zaharrena eta Espaniako korrikalari gazteen artean txapeldun, lehenengo egin du besteak. Zorionak bioi eta jarrai aurrera goratze orretan.

Beste gauza batzuk aparte, lana degu emen nagusi. Seireunen bat lan-toki inguru dituan erri koxkor bat, zerk nabarmendu lezake izan ere gehienbat.

Lana ez da nola nahi egingo, lantegi guztiak buruz gainka arkitzen dira behintzat oraingoz eta gehienak azteko bideetan gainera.

Oraindik orain, izan degu lantekari buruz erri onen izena goi mailan jarri duan gertakizun go-goangarri bat. Autobusak eratzen dituan Irizar kooperatibak, Sevillako lehiaketan iritxi dituan saririk gailen "Giralda de Oro" bat eta bi brontzezko alegia.

Orri zegokionez, inguruko aldirietan arkitu du garaipen onak bere oihartzuna eta bide batez enkuetaren bat egin zaio lantegiko zuzendariari.

Aldizkariaren batean azaldu dituztenak ordea ez dira guztiak egiaz-koak eta esan ez diran itzak nor-nahiren ahotan jartzea ez da bidezko.

MILUDI

deba

S. LOIOLARI IDAZKI AGIRIA

Deban, «Centro de juvenesen» Lendakaria zu omen zera. Zentro orrek multikopistaz egindako LUZARO aldizkari orren Zuzendaria ere zu zeralarik. Egia esan LA VERDAD MUTILADA izenburu duala al-

dizkari orretan argitaldu dezun «artikulu» orrekin ez dituzu goratu ez zentroa eta ez aldizkaria.

Gizona gizon danak, gizarte-legeak gordetzen jakin bear du, batez ere zerbait aizatu nai duanean, eta ez berak ikusi ezin duan norbait kalte egiteko idazkorta artu. Auxe da zuk egin dezuna orain-goan.

Lendakari eta zuzentzaille izateak ez ditu ematen, baietz uste, badezu ere, erriko bikario jaunari elizan (bere barrutian) artarako edo onetarako duan diru-laguntza eliztarrei eskatzea, eta diru au bear bezela eralgi duan, zure aldizkari orretan kontu eskatzea.

Edo nik ez dakit erderaz, edo zuk ez dakizu gizartean gizonki azaltzen. Baliteke nik erderaz ez jakitea eta zuk idatzi dezuna ez ulertzea, baiña ondo dakidan gauza bat esan bear dizut:

Aztiria jaunaren alargun zan Andre Maria Luisa Muguerza zanak, testamentuan Debako Parrokiari utzi zizkion bera bizi izan zan etxe ederra eta onen inguruko lur zatia.

Andre on au il zanean, emaitz auen jabe Parrokia egin zan. Orduan gure bikario Arrinda jaunak, Debako gaztetxuentzat ondo baiño ere obeto etorriko zala, ta «2.ª» enfeñanza izenez ezagutzen degun ikastaroak egiteko eskola-etxe aundi eder bat egin zuan erriaren eta errikoak ez diranen laguntasunaz. Baita eskola iriki ere buruaste galantekin aaleginak egin ondoren.

Geroago, erriar Ostolaza anaia jaunak utzitako diruz, beste eskola aundi eder batzuk egiñak dira. Inguruko baserrietako umeak ikastetxeak erretzeko autobusa ipiñiaz, bazkari ona merke-merke emanaz eta abar, bearreko diran erreztasun guzkiekin.

Baiña Deba erri txikia da onelako eskola eder biren zama jasotzeko, eta esan oi dan bezela, arla meanean etetzen da, eta Parrokiaren Segunda Enfeñanzako ori itxi egin da.

Baiña or gelditzen zaio parrokiari, etxe ederra ta galanta ikastolatarako egiña (ikastolak eskuela edo kolejo esan nai du) ta Arrinda jaunak, on dala berak iritzen dionerako toki eman duala. Emendik al dator zure miña, Loiola jaunak?... Nik baietz uste, ba zure «artikulu» orretan belarria geiegitxo erakutsi dezu euskal-ikastolak apaitzean. Ara zer diozun:

«Todos sabemos los problemas que tienen los niños de los barrios al entrar en un Colegio: el shock que reciben, el complejo de inferioridad que les entra, el retraso que les supone en los estudios, con lo que les cierran automáticamente el camino a todas las carreras superiores...».

Pentsamendu onek ez du zure burutik irten Loiola. Au ipuin zagarra da. Aspaldi aspalditik euskeraren arerioak darabilena. Baiña gaur ikastolatarako umeek, bitara dakite itz-egiten euskeraz eta erderaz beste edozein ume bezin ondo, eta ez daukate «carrera superiorra» egin al izateko bildurrik. Unibersidadeetako gazteak eta aietatik kanpora ere, beren gurasok euskeraz itzegin ez ziotela, euskera jakin ez eta, asko eta asko amak entzuten dute au: «Por ti no sé hablar euskera, porque no me hablaste de niño». Ta... entzun egin bear!

Bestetik, gaur ez dago orrelako «problemari». Kalean naiz baserrian «radio», ikuskiñ edo telebisorik ez daukan etxerik ez da Euskalerrian, eta umeak jaio orduko oitzen dira erdera entzuten, eta eskolara datozenerako badakite izketan ere.

Zertara dator ba zure ateraldia? Ikastola parrokiaren etxean egotea al dezu min? Ortik al dator bika-rioa ikusi eziña?

TENE MUJICA

mutriku

GOIZEKO IZARRA

Egin berria da «Goizeko Izarren» urteroko batzar nagusia aurreko egun haietan.

Orain dela sei bat urte sortu zen «Goizeko Izarra» elkartearen bile- ra, Euskal alorretan lan egiteko eratu zen talde herrikoia hau. Eta bai benetan lan egin duela. Hor ditugu nekez lortutako fruitu gozo eta ederrak. Esker dezagun. Azken batzar honen eskema, hau izan zen:

a) Azkenengo Batzar Nagusiko agiriak irakurri.

b) Diru kontu eta arazoak azaldu.

d) Taldeetako ekintzak.

e) Elkarteko lehendakari eta batzorde era berritzea.

Puntu edo gai askotan oso elkarriketa egokiak entzun ziren, bai eta gazte batzuen iritzi, kezka eta asmoak ere. Aztertu ziren taldeetako bakoitzaren eginkizunak.

Ikastola.

Antzerki taldea.

Dantzari eta txistulari taldea.

Ikastolaren arazoetatik kanpora, une larrian daude, puntu hontan, dantzariak, txistulariak gabe arkitzen bai dira, jaialdiak eratze.

Eta hontan, ez ote luke gure udaletxeak zerbait gehiago lagunduko antolaketa hoietan? Nik neuk baietz uste, eta zuk irakurle?

Azkenez batzordea berritzea erabaki zen, eta baita lehen esan bezela lehendakari berria aukeratzea ere. Jendearen gogoz orain artekoak aurrerantzean jarraituko dute, oraingoz behintzat, zuzendaritzan beste indar berri batzuekin batera.

Nik nere aldetik, Joxe, Lete, eta beste batzarkide guztiei, ESKERRIK ONENAK eta... lepoan hartu zazu- tea eta jarrai aurrera.

AZKENIK. Batzar hontan bertan entzun genuen hau ere: oso egokia izango litzakeela gure idazle den Ziriako Andonegiri zerbait laguntza azaltzea. Oso ongi egindako eskaria. Beraz sortu zaio gure Ziriako- ri beste idazle bat ZERUKO ARGIAN. Ez dedilla izan azkena!

ULAZIA

zegama

EUSKERAZ

Zegamako herri hontatik hitz bi esan nahi nituzke. Agian askori harritu egingo zaio hitz hauk herri hontatik atera behar izatea; bainan behar beharrezkoak iruditzen zaizkit (lehendik ere badugu nahiko hizpide sortua eta).

Benetan lotsagarria gure herrian gertatzen dena. Oraindik denbora gutxi arte esan zitekean, euskeraz besterik ez zela hitzegiten. Bainan orain? Gaurko gazteek hitz egiten al dute batere euskeraz? Lotsagarria benetan gertatzen dena? Ustekeriaz batzuk eta zabarkeriaz bestek, euskera baztertzen ari dira gure gazteak.

Galdere hau egiten diet guztiei: ikusten al dugu, bai al dakigu gure herrian zenbaiterainoko kalte eta mina egiten ari geran?

Gazteok gara euskeraz gutxiena hitzegiten dugunok eta hauetatik gutxiena neskak. Hitzik merezi ez duena da Zegamako «Impretan» eta «Papelean» gertatzen dena. Neskarik gehienak euskaldunak izanik, inork ez du euskeraz egi-

ten, bat edo beste kenduz gero. Ez al da hau negargarria?

Nere asmoa ez da hitz hauekin inori min ematea ez eta gure artean borroka bat sortzea ere; gure hizkuntzaren aldeko kezka bat sorreraztea baizik. Ez nuke nahi hemen irakurtzen dituzuen hitz hauk, beste gauza asko bezala, haizeak eramatea. Zerbait pentsatzen hasteko garaia badugula iruditzen zait. Begira dezagun nola gabiltsan eta jokabide batzuk har ditzagun, Zegaman oraindik horrenbeste euskalduntasun badago eta. Has gaitzen denok, gure artean euskeraz hitzegiten. Hori da gure lehenengo lana. Nahikoa genuke bakoitzak geure ahalegintxo egitea. Ez dezala inork esan hil dela Zegama.

SUA

Orain egun gutxi, «sua» dela eta estualdi bat bizitu du Zegamako herriak; izan ere «Papele- rak» su hartu bai zuen. Herriko askoren ogibidea or dagoela ikusi- rik, nor gelditu lasai?

Kalte haundirik ez zen izan, sua berehala itzaldut zen eta kea ber- riz... noiz arte?

Gertaera honen ondoren, fabri- kako ugazabak ohartxo bat atera zuen, langileen jokabidea eskertuaz eta sari baten promesa eginaz. Halaz ere, horrelako sari berezien promesarik baino gehiago eskertu- ko genuke egitura aldaketan sari funtsezkoagorik.

BEROA

Berogarri edo «kalefazioa» ipini herria da Zegamako eliza nagusi- an. Benetan txalotzen dugu ekin- tza hori, bainan ez dugu uste «be- rogarri» klase hori, bakarrik de- nik Zegamarrok elizan behar du- guna. Berogarri sakonagoaren be- harrik ere bada, bai noski, ala- jaina. Hasiera bat bezala, onar- tzen dugu bainan jarrai dezagun berritze funtsezkoagotian.

ERNE

eibar

EZ DAGO UMEENTZAT ASTEROKO BAT

Azkenengo urteetan euskerazko idaztekie bizitasun aundia artu dute, ta nola ez, saltzalleak ere, asko ugaltu dira.

Aste batzuk dirala, gure etxera eldu zan saltzaille batek, esan zi- dan, etxerik etxe gogor jarduten ibilita gero, ezin izan zuala idazti bat ere saldu.

Kezkatuta utzi ninduan, eta naiz gezurra iruditu, auxa da erantzua: «EZ DAGO UMEENTZAT IDAZ- TI NAIKOA».

Idaztiak badira, bai, merkeak eta politak, baiña birritan edo iruga- rrenez dituztenerako, buruz ikasita izaten dituzte umeek. Ba dira «Amandiaren Altzoan» (zenbat bi- der irakurrita) bezela idaztiak ipui politez beterik; azkenengoz Tin- tinen ipuiak itzulita agertu dira Liburutegibatutan, baiña ASTERO- KO BATEN BEARRA DAGO.

Nagusi askok erosten dituzte euskerazko idaztiak, baiña ez dute irakurtzeko erreztasunik, ta arasan ikutu gabe gelditzen dira. Umetan ez zutelako izkuntza onetan irakur- tzeke ezer euki, gertatzen da au.

Aur geienari atsegin zaie, erde- razko Mortadelo ta Filemon edo Tiovivo edo beste mota ortako ipuiak, merkeak eta oso errezak irakurtzeko; gure leengo PAM-PIM bezelakoak. Aur auek, alako ipuiak euskeraz izan ezker, errestazun aundia artuko lukete, ta gurasoak erositako idaztiak, nagusitara el- tzean irakurtzeko ez zuten engara- rik izango, onekin batean oitua artuko zuten euskeraz pentsatzeko eta ez zan gertatuko Elgoibarko erritik idazten zuanak ziona; eldu euskeraren gai edo ikastola gai- aren gainean batzar batera eta da- na erderaz itzezin bear.

Deustoko Unibersidadeko Aita Urrutiari egindako galderen artean, auxa zegoan. Zergaitik aaztutzen dute euskaldun askok bere izkun- tza Euskalerrikan kanporako errieta- ra joatean?, ta erantzuna ederki eta garbi eman zuan: Ez dutelako alfabetizaziorik izkuntza onetan, ez dakitelako beren izkuntzan idazten eta irakurtzen.

U.N.E.S.C.O.-k dionez, aurrak be- re erriko izkuntzan ikasi bear du- te, urte bi edo iru dituztenean, eta garrantzi aundia du, aurraren ezi- ketan, erri izkuntzak.

Beste gauza bat ipini bear da garbi berriz; orrela ikasten duten aurrak, ez dute urte bi edo iru galtzen ikastetxean, besteak bezin ongi egiten dituzte lanak. Olan gertau da, Eibarko Ikastolatik ur- ten degunori.

Zenbat aurrek artuko lukean po- zik ASTEROKO bat gure errian. Zenbat azi ditugun alferrik galtzen, zuaizak zuzendu naiean!

Gizon euskaldunok, nor izango ote da gugatik leengo lana egingo duana?

S.C.R. ARRATE

Zuzendari berria izendatu da S.C.R. Arraterako: Garate Jauna. Itxaropen osoa degu, aurrekoek bezela, lan asko egingo duala maila danetan ta nola ez, Euskal Jal eta Euskeraren alde.

Zorionak.

Gazteei dear bat: «Zaindu ditzagun toki auek, gureak ere badira eta».

IRADIER

Iradier taldeko abeslariak abestu dute Laboralean.

Beti bezela, zoragarri!

Kruzeta'tar Odile

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifia:

Etxekoa 65 19 60

Landolako 65 19 33

URRETIXUA

Urrutizkifia:

Landolako 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

Ondarrutik Arrantza eta Arrantzaleak

Txitxarrua ta berdela
Joxe-Mielen batela.
Joxe-Mielen batela
txitxarrua ta berdela.

Abesti errikola benetan. Antzina antzinatik erriak ezagutzen dabena. Ezagutu eta gogoz kantatzen dabena, maai andi betearen inguruan umoretsu arkituten bada batez be.

Gogoz kantatzen dau erri orrek "Txitxarrua ta berdela", baiña, maai artan, ziur asko, ez da txitxarrurik ez berdelik ikusiko. Eta gure iritzirako, ori dau kakorik gogorrenetarikoa ainbeste esamesa emoten datorren Kantauriko txitxarru eta berdelak. Erriak ez dau gura. Arrantzale erriak berak be —mu!—, egiten deuta. Zergatik?

Erriak sakonkiro ezagutu eta jan daian bearrezkoa daben zabalkunderik ez dalako egiten.

Erriak ez dau sakonkiro ezagutzen. Erriari ez jako inoiz be erakutsi izan arrain orreik dabezan proteinen barri. Eta erriak merke eskeintzen yakola ikusirik ez deuta arrera onik egiten. Merke esan dogu. Badakigu. Ez dogu esan baiña, merkeago eskeini eziña dogunik. Orrelakorik ez.

ZABALKUNDE BEARRA

Kantauriko arrantzari buruz Santanderko urian oraintsu egin ziran Batzarretan arturiko erabakietarik bat arraiñaren zabalkunde telebista, irrati eta gainerakoetatik agintariei eskatekoa izan zan.

Ondo baiño be obeto deritzagu orri. Telebista eta gainerakoetatik ez da bear ainbat zabalkunde egiten. Eta egin bearra dago. Erakutsi egin bear da arraiñak dituen alderdi onak. Baiña ez galtezan bestak egingo dabenari begira geratu. Geuk izan bear dogu zabalkunde txanpaketa orretan arraunlari, geure kaitatik asita gainera.

Leen be asiak ziran telebistatik zabalkunde ori egiten, baiña, ziur asko ango zuzendariek ez eben ikusten zabalkunde arek eukan garrazirik eta, bertan bera, laga edo orrelatsu gertatu zan. Ez zan ikusi arrantzaleei laguntza emateaz gainera naziorako aberastasuna zekarra, kanpoetatik okela gitxiago ekarri, bear izatetik.

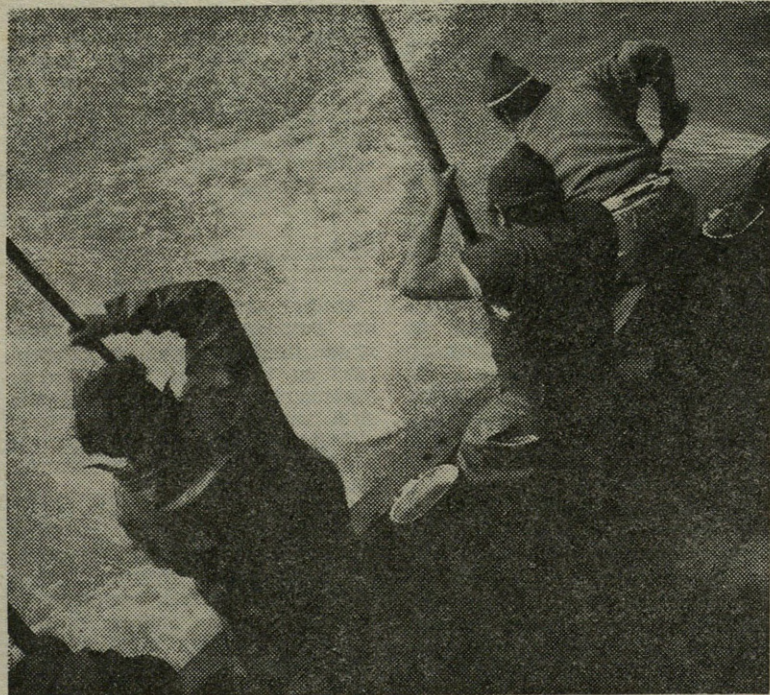
Gaur orindiño ez da arraiña jan bear litzakeen neurritz jaten, okelari begira beintzat. Diotenez arraiña, 1961 urtetik 1970 urtera, urte ori barruan dala, 733.000 toneladatik 936.000 tara igo zan. Okela berriz, 630.000 toneladatik 1.354.000 tara. Ikusten degunez, alderdi biok ezberditasunez igo ziran.

Esan dogun bezala, bearrezkoa dogu ba zabalkunde ori egitea; baiña, esan dogun legez, baita, geuk geure aldetik al doguna egitea laga barik be. Eta zoritzarrez, lagatzerik ez daukagu, ez deuta ekin oraindiñoik eta.

ZER EGIN DAITEKE?

Txitxarru, berdel eta gainerako arraiñengatik, inoz be, bota oi dogu.

ATXUKALE

Erriak ez dau sakonkiro ezagutzen

guzan erdeñurik ez bota. Naiz eta norberak, egunero edo askotan jan bearra izaten dogulako, gogotzerez ikusi, egundoko arraiñik obereña dogula esaten jakin bear dogu.

Leenengo ortik asi eta, gero beste errialdetan egin oi diran legez, arraiñen jaialdiak eratu.

Maine-n, aste guztiko arraiñen jaialdiak eratzen ebezen orain urte batzuk dirala. Eta jai orreitan erri artaratzen ziran guztiei aurrez maniatuta eukezen arraiñak duan eskeintzen eutsoen. Eta era ortara, arraia jaten erakusten eben.

Galizia aldean be badira erriak "Sardiña-eguna" eta eratzen dabanak. Gatxa izango ete litzateke "Txitxarro eta berdel eguna" eta eratzea? Orain ain baztertuak ikusten diran arrain orreik ez ete lekie beren izen ona artuko?

Antxoaren brankatik agerkera egin oi dau txitxarruak batez bere. Gatxa izango ete litzateke, aurtengo Udabarri ontan, arrain orren alde jaialdiak eratzea? Eta Maine-n bezala erriratzan direnei txitxarru zati batzuk emotea?

Lana gogotik egin bear litzatekela esango deusku. Egia. Baiña ortik ekin bear deusagu. Besteak dana egingo dabelakoan bizitza, eta besteak norberak gura daben eraz egiten ez badabe txarto esatea, ori alderdi guztietan ikusten dogun "moda barria" dogu.

Geuk izan bear dogu leenengo eta denen gainetik erakusten emon bear dogunak "Txitxarrua eta berdel", biotz-biotzez kantau; baiña, gure maian be txitxarruak doguzala.

BLAS DE LEZO
ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIENTATIK
Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 05
DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbieta, 86

DONOSTIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDINGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEZ (Vitoria)

Ez Merkenak

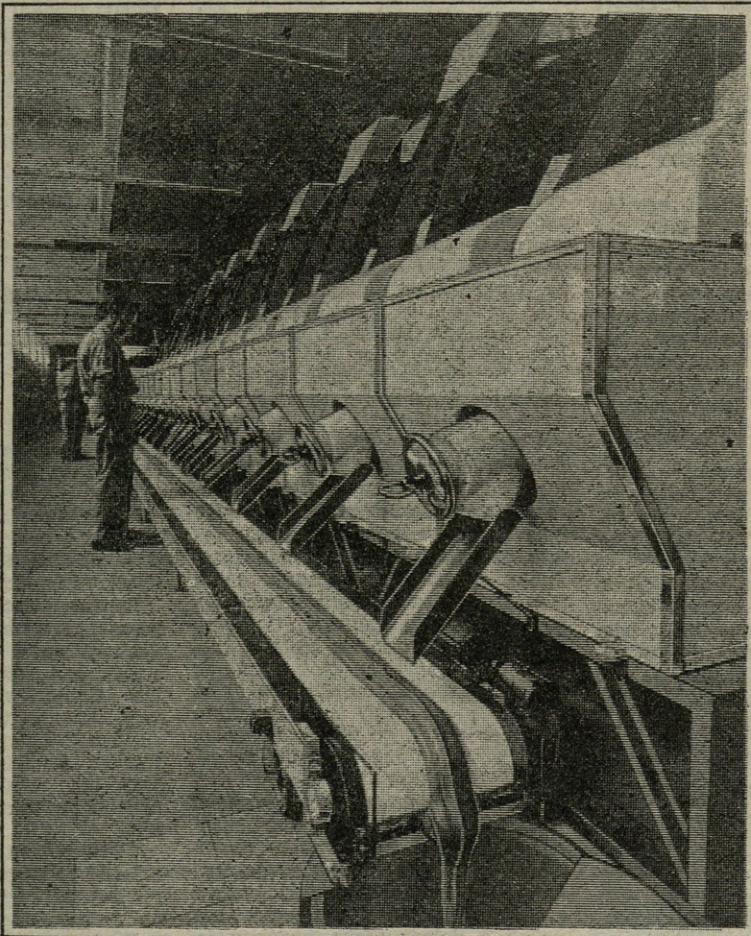
Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Gipuzkoar lantegi txiki eta aundigoaren oiñarri sendoa

Lantegietarako diru laguntza

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL etxeak, Industria egoera gogoan arturik LANTEGIAREN ALDE PRESTAMENAK eratua ditu lantegi txiki eta aundigoek eskura dezaten. Lantegi barruan makinaria aldatu bear duzula, lantegia eraberritu edo aunditu nai duzula eta kezkatu bazaude, zure lasaipiderako LANTE-

GIAREN ALDE PRESTAMENA antolatua dugula jakin ezazu. Zatoz eta inversioak zuzentzeko bear duzun argitasun eta laguntzarik gure artean aurkituko duzu. LANTEGIAREN ALDE eratu dugun diru babes eta laguntzaren ondorenak ikusiko dituzu.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ELIZAREN BERRI

ELIZA SALBAZIO BIDE - I

HEGO AMERIKETAKO ELIZAK

Georges Casalis artzain protestantea joan-etorri bat egina da oraindik orain Hego Ameriketako berrak. Hango Elizetan ikusi duenaren berri eman die kazetariari. Txosten hori jaso ahal izan du "Témoignage Chrétien" astekarian. Lauurpena aldatuko dut hona.

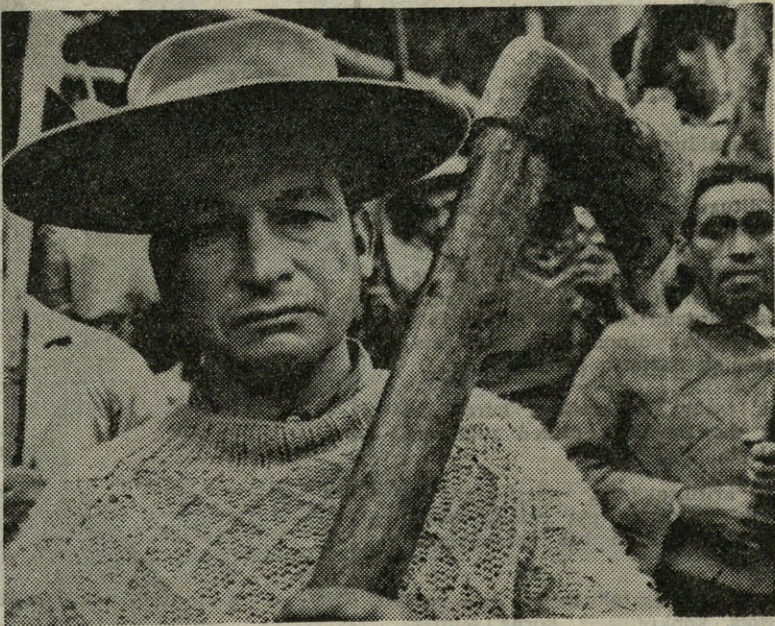
Erasanik handiena, dudarik gabeko, hango jendearen mixeria garrantziena izan du aipatu Casalis artzainak. Mixeria hori ez da mementoko ezbehar baten ondorena, lurra de horiek, espainolen eskutik erori zirenetik, jasaten ari diren Europako eta Ipar Ameriketako erresumen zapalkuntzaren ondorena laizik. Cuban, aldiz, ez dirudi mixeriarik badenik; ageri dena, berdintsu banaturiko pobretasuna da.

Unile eta Peru, oraingoen aurreko errejimeneke utzirik mixeria gaititu nahiez dabilta: mixeria kulturala eta materiala. Horrek berezko duen zailtasuna gutxi bait litzan, lehengo errejimeneke zapaltzaileek oztupoak jartzen jarraitzen dute.

Esan beharrik ez da, Hego Ameriketako liberalismo politikoa atzera geratu dela; ikusten dena, zera da: alde batetik estatu totalitariora, bestetik mugimendu iraultzaileak. Eta, horrelakoetan ohi bezala, zapaltzaileek "terrorismoa" jartzen dute, bidetzat tortura eta polizia indarkeria hartuaz.

Horrelako giroan, gauza normala da, Elizak ere zatiturik agertzea: giza maila arteko borroka kristau elkartean ageri da. Esaterako: halako apaizgaia bere gotzaiak ez du apaiztu nahi, polizia torturatua izan delako; beste bati, bere gotzaiak, giza maila etsaieko bezala hartzen ote duen galdegiten dio; besteko, Sinodoak, politikaz muturreko samar ageri diren kristau-artzain nahiz laikoak baztertu egiten ditu...

Asko eta asko, zaharregandik harturiko egiturak hankaz gora deazalako, larritasun bizian bizi da. Beste asko uste honetara heldu da: eklesiologia "konfliktual" delakoa onartu beharrezkoa dela, hots, kristau elkartean baitan klase-istiluak gauza errealtzat eman behar direla. Baina, etenak ere sortzen ari direla eta ekumeniko talde berriak jaiotzen ari direla, agerian dago.

Bertako egoera larriari erantzun lizaiokeen teologia...

Esan behar da, eliz-hierarkia agintarien besotik doala ere; gotzai libreak oso gutxi dira, kontatzen direnak. Eta Europako eliz-gizon handien bat, presondegiak preso politikoz beterik dauden bitartean, gobernu torturatzaileek ohore handienaz hartua delarik, bertako hierarkia "zuhurra" bere lehengo jarritan sendotutik gertatzen da. Uruguay, Argentina, Colombia eta Mexikon, esate baterako, eliz hierarkia militarrekin goxo goxo dabil.

Halatan, ez da harritzekoa, hierarkiaren eta oinarriaren artean tarte handia sortuz joatea. Mixeriari kontra ekitea, politika aldeetik ezezik, eliz-hierarkiaren aldetik ere, arriskugarri gertatzen da.

Bestalde, Hego Ameriketako gaur egun, beste inon ezbezalako teologia mugimendu bizia ari da egosten: "askapen teologia". Ezaugarri hauek dituelarik:

a) Europako eta Ipar Ameriketako Elizak ezartzen dieten kulturazko eta egiturazko kolonizazioaren askapena;

b) Bertan mamituriko teologia izan nahi du: bertako egoera larriari erantzun lizaiokeena;

d) Gorputzaren eta izpirituaren artean, gizadiaren historiaren eta eskatologiazko Ebanjelioaren ar-

tean, giza eskubideen eta justifikazioaren artean, sozio-ekonomiazko egintzaren eta salbamenduaren artean lokera bat ezartzen duena.

AMUNSA

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain
Gemika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi
Billabona
Gasteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostia-

Ermua
Eskoriatza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

Eliza salbazio bide dela esaterakoan aurren-aurrenik ulertzen dena zera da: Elizaz kanpo beste salbazio biderik ez dagoela: «Extra Ecclesiam nulla salus». Esaera hau, nahiz teologian oso problematikoa izan, monopolio baten antzera ulertu izan du Elizak berak. Elizak dauka, Jainkoagandik Jesukristoren bitartez hartua, salbazioaren monopolioa. Salbatua izan dadin nahi duenak, salbazioa lortu nahi duenak, Elizara jo behar du, Elizkide bihurtu eta Elizaren barruan iraun behar du. Nahiz esaera honek, esan bezala, teoriari problema asko izan berekin, praktikan oso erabilia izan da eta gizarte-politikazko indar handiko faktorea izan da; Elizari bere gizarte eta politika mailako asmo eta nahiak bete ahal izateko zerbitzu haundikoa izan zaio.

Halaz ere Eliza salbazio bide dela egia da. Nola ulertu behar da, ordea, esaera hau? Nolatan da Eliza salbazio bide, edo eta hala bada, zer ondoren ditu honek Eliza ulertzerakoan?

Aurreko lanetan aipatu da jadanik Jesusek ez zuela Elizarik sortu, Jainkoaren erreinua predikatu baizik. Ezaguna da esaera hau ere: «Jesusek Jainkoaren erreinua predikatu zuen, eta nonen orde Eliza etorri zitzaigun» (Loisy). Eliza beraz, kondairan bizi izan zen Jesusen eta kondairaren amaieran eraikiko den Jainkoaren erreinuaren arteko zubia da. Jainkoaren erreinua, ez zen, Jesusek espero zuen bezala, berenala etorri. Jesusek zekarkien gizonentzat salbazioa. Hau ez zen bere osotasunean berehala egikaritu, garaian amaierako gertaera zen. Jesusen lagunek, ordea, konbenzimendu sendoa zuten azken salbazio hori Jesusen eskutik zela. Horregatik Jesus deia salbazioa esan daiteke, eta berdin Jainkoaren erreinua. Baina Elizaz ezin esan daiteke hori: Eliza ez da salbazioa, salbazio bide baizik. Elizaren heburua ez da Eliza bera, Jainkoaren erreinua baizik. Eliza ez da betirako, Jainkoaren erreinua datorkeneraino baizik. Eliza ez da salbazioaren jabe —Aita Saindua ere ez, beraz, hierarkia ere ez, apaizak ere ez— salbazioaren zerbitzari baizik. Bitartekotza bat da, bide bat. Baina hori ondo ulertu behar da. Puntu batzuk aipa ditzagun.

1.—Bitartekotzaren edo ordekoaren ideia ondo ezaguna da israel-darren artean. Israeldarrek, herri bezala, ordeko egitekoa betetzen zuten, Jainkoaren herri aukeratu zirenez. Herri barruan ere, herri osoak Jainkoaren deiari zintzo jarraitzen ez zion neurrian, gizon eta talde aukeratu batzuek ordeko egitekoa betetzen zuten herri guztiaren onerako. Jesus gurutzatze erabakia hartzerakoan hala dio apaiz nagusiak: komeni da bat guztien orde hiltzea.

2.—Jainkoaren herriak, eta herri horren barruan gizon eta talde batzuek betetzen duten bitartekotza Jesusengan burutzen da. Jesus da Jainkoa Aitak jarritako eta onartutako ordeko bakarra, bitarteko bakarra. Garbi azaltzen da hori Hebertarrei egindako eskutitzean. Epistola honen gaia Jesus apaiza da. Jesusi buruz, bera dela apaiz bakarra esaten da epistola hortan, hau da, Jainkoaren eta gizonaren arteko ordezkari, bitarteko bakar eta jatorra. Jesus da Salbazio bide bakarra. Haren ondoan beste salbazio biderik ez dago. Salbazio bide guztiak Kristogan dute beren burutzea, Kristok agortzen ditu salbazio bide guztiak.

3.—Horregatik, eta printzipioz, Jesusengan eta bere bitartez gara salbatuak eta ez beste inorenengan, ez beste inoren bitartez. Jesusek bere eginkizuna burutu zuen, gu gizonok salbatu gintuen, baina sinesmenean eta itxaropenean. Hau da: Jesus Jainkoaren erreinua predikatzeraz eta eralkitzeraz etorri zen (gizonak salbatzeraz); baina Jainkoaren erreinua itxaropen gelditu zen. Horregatik Jesusek printzipioz lortu zuen salbazioak eramaile bat behar du salbazio hori (Jainkoaren erreinua) egikaritzeko den bitartean.

4.—Eramaile hori ez da salbazioaren jabe, eramaile baizik. Eramaile honi deitzen diogu Eliza. Eliza ez da zerbait itxia. Eliza (salbazioaren eramaile beraz), Jesusen salbazioaren partekide den guztia bilakatzen da. Jesusen salbazioaren eramaile beraz, Eliza elkarrekin da, ez Eliza hierarkia. Jesusen salbazioaren partekide berriz, era askotara bilaka daiteke: lehenik eta batez ere Jesusen sinesmenean kide bilakaturik, baina baita ere, jakinaren gainean edo jakiteke, bizitzan haren etsenpluari jarraiturik.

5.—Horrela ulertutako Eliza da salbazio bide. Eta salbazio bide da ez salbazioaren jabe den neurrian, Jesusen salbazioaren eramaile eta Jainkoaren erreinuaren zerbitzari den neurrian baizik. Hau da: Eliza sakramentu (lehen sakramentu) bezala da salbazio bide. Baina hontaz urregangoan gehiago.

JOSEBA ARREGI

zuretzat etxea
ZARAUTZEN

sarrera
50.000 pezetan

ordainketarako
erreztasun osoz

- San Pelayo auzoan
- 560.000 pezetan etxe-bizitza
- Erabat bukatuak ditugu

Bear duzun informazio edo argitasuna:

- Asteartean, arratsaldeko 4-6,30 an
- Ostegun goizean 10-13 an
- Eta Donostiako ofizinetan edozein momentutan

CSC CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA
Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkiña 426906-429942
DONOSTIA

Publicidad Autorizada n.º 75

KONTU ZAHARRAK SALATZEN

Bizkalan, euskaraz argitaratzen den aldizkari batean, 248 zenbakian hain zuzen, nik orain dela hiru hilabete "Euskal Primitibismoaren hildotik" egindako artikuloiari "kritika" izan nahi duen edo horrelakoren antzeko bat da agertu.

Artikulu hortan nere artikulua zati batzuk agertzen eta "kritikatzen" dira, nere artikulu eta planteamendua "kritikatu" nahiez.

Poztu egin nau, bai poztu, autore honen artikulua. Zeren beti, artikulu bat eta hortan planteamentu bat egiten denean, artikulu horrek "kontrapunto" bat behar baitu bere benetako mamia garbiago ikus dadin. Konkreteki behar da, jendeak jakin dezan artikulu hori ez dela kasualitatez egina edo ta berokeriaz taxutua.

Nik artikulu harrekin esan nahi nuena zera zen: euskaldunok, askotan, geure errealtatea baztertzeko ohitura izugarri handi bat dugula eta egoera horren baldintzak kontuan hartu gabe abiatzen garela gure arazoak konpontzera. Hori dela ta, hots, gure primitibismo politikoaz baliatuz joera berri bat sortu dela ikastolaren aurka. Bigarren eta hirugarren mailako eztabaidak sortu, bitartean, gure benetako arazoei, Euskal-Herriko egoera bereziaren ondorio diren arazoei, erantzunik ez dizelegun eman.

Eta hona hemen, artikulu bat etorri nik esandakoa frogatzera... Baina, artikulu hau luza ez dadin lot nakion "kritika adierazgarri" honi.

Neri zuzenduak dijoazen parrafoetan hala dio:

"Edo ta ZERUKO ARGIA 560 zenbakian, zera irakurtzen dut: ...Azkenik, pedagogia "askatua" eta horrelako ez dakit zer-keria gure egoeran erabiltzea, demagogia huts-hutsa da eta hori badakigu "zer" den... Nik uste dut horrelako astakeria batek komentario luzerik ez duela merezi. Euskaldunak izan ala ez izan, that is the question!

Problema nagusia horretan datzala uste duena, eta beste guztia "zer-keria" eta demagogia dela esaten duena, gure egoeran pedagogia askaitzaileaz eta pedagogia zapaltzaileaz hitz egitea demagogia dela esaten duena metafisikaren bat defendatzen ari da.

Edo eta zenbaki berean zera irakurtzen dut: ...Zeren euskaldun batentzat garbi eta klaro egon behar duena zera da: ikastolak NAHI ditugula. Hau da inportanteena... Eta nik uste dut ezetz. Nik uste dut, dogma batetik abiatzea dela hori. Ikastola idealizatu egin da. Ikastola, berez, da ona, itxura denez. Eta orduan, ikastola NAHI izan behar du euskaldun zintzoak. Eta NAHI izate hori maiuskulaz idazten du autoreak. NAHI maiuskulaz idatzi duenarentzat, ikastola ere maiuskula da, absolutua.

Baina nik uste dut ez dagoela berezko ikastolarik edo eta ikastolak ez duela berezko ondasunik. Nik ezagutzen ditudan ikastolak, konkretuak dira denak, berezko ondasunik gabeak denak. Batzuk hobeak, beste batzuk okerragoak.

Batzuk demokratagoak, beste batzuk faszistagoak. Batzuk euskaldunagoak, beste batzuk erdaldunagoak. Beraz, ikastola batzuk nahi ditut eta beste batzuk ez. Ikastola guztiak eta nahi izate guztiak erlatiboak dira. Ez dut berezko ikastolarik onartzen, berezko Euskal-Herriko onartzen ez dudana bezala. Bai ikastola eta bai Euskal-Herria, geuk egiten ditugun bezalakoak dira".

Oneraino autoreak dioena.

Besterik ezer baino lehen zera esan nahi nuke: nere artikuluan, ikastola konkretuak dituen problema konkretu eta inportanteenak tratatzen nituen, oraingoz, funtsezkeena ez direnak baztertuz, beraz, nere artikuluan absolutuak eta metafisika ikusten dituenak gauditu ezin dituen konplejo batzuen eragina edo eta bere borondate txarra besterik ez digu frogatzen. Kasu honetan, nere ustez, biak.

Lehenbiziko arrazoi horri psikoanalistek "proyección" deitzen diote eta nahiko garbi dago horrekin esan nahi dudana. Zeren, absolutu eta metafisika dagoela... bai jauna eta asko gainera, baina zure buruan.

Baten batek atake "personal" bat dela esango dit, halabainan, hau bezalako exenploak milaka ikusten ditugu euskal baratzetan eta badela garaia uste dut halako pitokeriak salatzeke. Ez salatzea eta are gehiago halako gauzak kontuan hartzea denbora galteaz besterik ez da. Hona hemen berriz gure "primitibismo politikoaren" exenplu nabarmen bat. Ea jar-tzen garen, jadanik, behin betirako serio.

Bigarrenik, borondate txarra aipatzen genuen, borondate txarra... edo gero ikusiko dugunez, ezin bezain ongi taxutua dagoen joera politiko bat.

Nik artikulu hartan zera esaten nuen "ikastolek, mundu honetan gauza guztiak bezala, alde on eta txarrak dituzte (eta gure egoeran gaudelarik ez zitekean bestela izan). Baina gureak dira eta gainera onak txarragoak baino gehiago dituztela, inork

ezingo du ukatu (euskalduna baldin bada, behintzat)".

Horregatik nahi ditugu ikastolak. Eta hortarako, alegia, euskal xistima pedagogikoari irtenbide bat eman nahi diogulako, xistima horren oinarria sendotuz joan behar dugu. Alegia, lehen genionez, benetako arazoei, Euskal Herriko egoera konkretuaren ondorio diren arazoei erantzun bat eman behar zale. Eta, oraingoz, oinarriko ez diren arazo eta eztabaidak salatu eta utopia baztertu behar ditugu.

Irakurle azkarrak egoera konkretuari buruz ari naizela aisa ikusten du. Ikastolak dituen problema konkretuei buruz, alegia.

Halabainan, gure "kritikoak" ez. "Astakeria" bat iruditzen zaio utopia baztertzeko eta egiazki aztertzeko. Are gehiago "metafisikaren bat defendatzen" ari omen naiz...

Aitzitik, "ikastola desidealizatu" behar dela esaten duenean, "ikastola konkretuari" buruz mintzatzean ez ditu aipatu ere egiten ikastolak dituen problema konkretuak, ikastolaren egoera larri honen arrazoi benetakoak, nahi ta nahiezko arazo konkretuak.

Okerrago, utopietan sartzen da, momentu honetan ikastola normal batentzako bere egoera larria ikusirik "amets hutsa" direnetan.

Alegia, hain "materialista" agertzen den autoreak, neri "kritika" egiterakoan, nere planteamentu "metafisikoa" salatzerakoan ez du gure errealtatea hardatztzat hartzen... "Ahhaztu" egin omen zaio. Hobeki esateko baztertu, ukatu egiten du.

Zu bai zaudela metafisikan eta badakigu ze metafisikatan gainera!

Baina ez pentsa, autore honen planteamentu eta "ahantze" hori kasualitatezkoak direnik. Bai zera.

Ezin garbiago ematen digu bere "ahantze" horren arrazoi eta funtsa.

Arrazoi hau da: gure autoreak dionez "ikastola batzuk hobeak dira, beste batzuk okerragoak. Batzuk demokratagoak, beste batzuk faszistagoak", ikastetxe erdaldunak bezala, alegia. Autoreak esaten duenez "ikastolek ez baitute berezko ondasunik" hots (eta hau derrigorrezkoa da zuk esandakoakin) ikastetxe erdaldunak Euskal-Herri eta euskararentzako, berez kaltegarri eta txarrak ez diran bezala. Alegia, euskara irakatsi eta haur euskaldunak giro euskaldun batean hezi, berez, positiboa ez den bezala. Euskara baztertu eta zokoratu, berez, txarra ez den bezala.

Hau dena kontuan harturik ikastolak eta, beraz, ikastetxe erdaldunak "gauza erlatiboak" baldin bada (espero baitut ikastolak "erlatiboak" baldin bada ikastetxe erdaldunak ere "erlatiboak" izango direla), biak funtsean berdina dira Euskal-Herriarentzako.

Berdinak direnez, momentu batean berdin-berdin eraman ditzakegu haurrak ikastetxe erdaldun ala euskaldun (ikastola) batera, ezertan bereizten ez baitira.

Honez gero, seguru nago, euskal irakurleak nahiko garbi ikusiko duela gure autoreari Euskal-Herria, euskara, eta euskal den guztia host axola zaiola.

Nahiko garbi dago, beraz, lehenengoko "ahantze" horren arrazoiak. Ez zen, ez, kasualitatezkoa, alajaina!

Baina lasai irakurle, zuk eta biok aisa ikusten dugun ondorio hau, autoreak ezin garbiago esaten eta baieztatzen digula, bai horixe. Gure autorea ez dabil gezurretan, alde horretatik goraipamenak besterik ez ditu merezi. (Batzuek bere eritzi eta egia bota dezaketela, eta beste batzuek, ordea, ez, kontuan harturik, jakina).

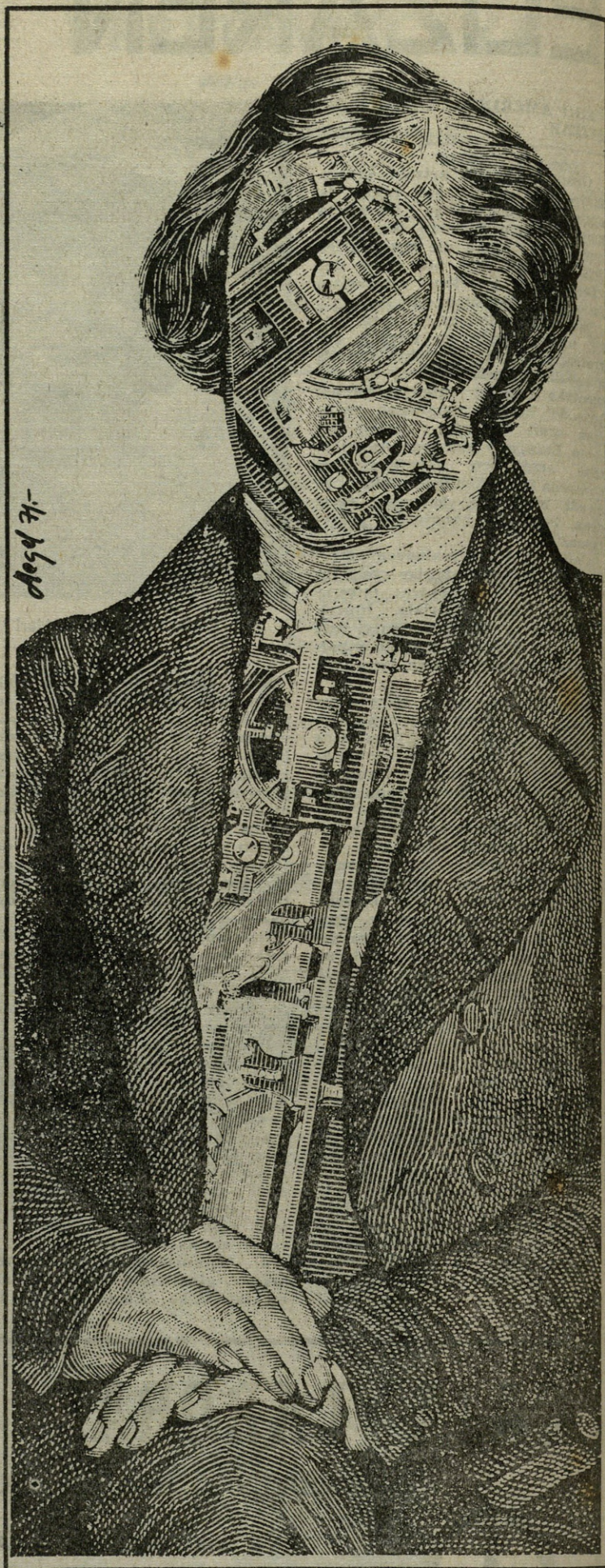
Zeren eta hemen datza kaka, gure gaurko egoeran, Euskal Herriko egoera konkretu honetan, euskaldun izan ala ez izan, arazo nagusia dela esaten duena "metafisikaren bat defendatzen ari omen da" baitio gure autoreak.

Hauze hau entzun beharra... Nere eskerrik beroenak ematen dizkizut, zure aitoren klaro eta leial horregatik. Bazen garaia! Susmoa, egia esateko bagenuen, baina, orain, ez dugu dudarik.

Zuk esaten duzun bezala, Euskal-Herria, euskara, ikastola, "dogma batetik abiatzea" baldin bada, kritikatu beharra dago, zeren zuk esaten duzun zure "kritika"ren beste parte batean "beti esaten eta inoiz pentsatzen ez diren esaldiak onartzea, jarrera irrazionala da; eta irrazionalismoa faszismoaren oinarrian dago" (Nahiko garbi dago, beraz, zertara iritxi zaren).

Baina, euskaldunok, TONTOTZAT hartu ahal gaituzu ala? Ala adarra jotzen ari zara? Eta zer uste duzu, zure planteamentua desegiten hasiko naizela?

Ez gizona! Gure kondaira aztertu besterik ez duzu, gure NAHI izate hori oso finkatuta dugula eta

askotan, gaur bezala, frogatu eta defendatu behar izan dugula ikusteko. Nola sortu da, bada, gerra ondoren ikastola? Hori ez ahal da gure NAHI izate horren frogantzarik onena?

Ez jauna, ez, ez gaude prest NAHI izate horren arrazoiak zalantzan jartzeko. Nahiko garbi ikusten ditugu. Eta nahiko denbora galdu dugu.

Baina bada zurekin ez hitzegiteko beste arrazoi bat ere. Zurekin hitzegiteak sentidurik ere ez duela. Zuk gure egoera, ikusi dugunez, normalizat ikusten duzulako, benetako egoera izkutatu eta, beraz, baldintza objektiboaz baliatzen zarelako ikastolaren aurka joateko.

Nik dakidanez, behintzat, klaseen arteko harremana, borroka bat da. Sekulan ez elkar-hizketa. Zurekin ikastolari buruz hitzegitea gure errealtateari uko egitea da.

Orain arte esandakoekin Joseba Arregi konforme egongo dela espero dut.

Hona hemen zergatik nere artikulua ez zen kasualitatez egina edo ta berokeriaz taxutua.

Aldizkari horrek, bere "aniztasunari" atxikiz, beste fabore bat egin dio gure Herriari.